Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Klejtrup Lokalhistoriske Forening

2010

Indholdsfortegnelse

Bestyrelsens beretning ..... side 2
Mandag aften på arkivet ..... side 5
Skarpretterens taxt fra 1680 ..... side 7
Kommunehistorie ..... side 9
Særlige begivenheder i Klejtrup Kommune ..... side 11
Det stod der i avisen ..... side 14
Et brev fra en soldat under krigen i 1864 ..... side 21
Det gamle Klejtrup ..... side 23
Plejebørn ..... side 27
Christian Ulrik Hansen ..... side 28
Året der gik ..... side 44
Året fortalt i billeder ..... side 47
Praktiske oplysninger ..... side 50

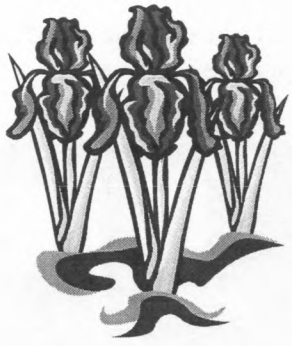

Vidste du, at det i år er …..

- 40 år siden Møldrup Kommune blev stiftet – og Klejtrup kommune blev nedlagt
- 50 år siden Hejring skole blev nedlagt
- 50 år siden Brattingsborgskolen blev indviet
- 60 år siden der blev bygget et andelsfryseri på Kirkebakken i Klejtrup
- 70 år siden den første spejdertrop blev dannet i Klejtrup
- 90 år siden Klejtrup blev løsrevet fra Hersom – Bjerregrav kommune og blev selvstændig
- 100 år siden Daells Varehus fik sin første postordrebestilling
- 100 år siden Den internationale Kvindedag blev holdt for første gang
- 150 år siden Florence Nightingale opretter den første verdslige sygeplejeskole i England
- 200 år siden Mexico opnår uafhængighed af Spanien
- 300 år siden astronom og ingeniør Ole Rømer døde
- 350 år siden enevælden og arvekongedømmet indføres i Danmark af Frederik III

Redaktører: Birthe Ømark og Ragna Kolind
Levering af materiale til årshæftet: Holger Helbo, Mona Finderup, Birthe Ømark og Ragna Kolind
Trykning: DigiSource, Viborg

Copyright: Klejtrup Lokalhistoriske Forening

Forsidebillede: Luftfoto af Klejtrup by 2009

Bestyrelsens beretning

2009 skilte sig på mange måder ikke ud fra tidligere års gøren og laden i Klejtrup Lokalhistoriske Forening. Vi har efterhånden en par arrangementer, som er blevet tradition – nemlig vores sommerudflugt og vores julearrangement.
Begge arrangementer er utrolig vel besøgt. I sommer var vi på Års Nutidsmuseum. En oplevelse siger de, der var med. Museer kan godt være lidt uvedkommende for mange mennesker, men i Års er der så mange ting, som næsten alle kan relatere sig til – og kan huske fra barndom og ungdom. Omkring 40 personer var med i Års.

Julearrangementet var igen ved at sprænge de fysiske rammer på ældrecentret, og igen måtte vi desværre sige nej til nogle af vore medlemmer. Omkring 100 mennesker nød æbleskiver og gløgg, og fik lidt ekstra historisk viden med sig hjem via vore konkurrencer.
Det er selvfølgelig lidt uheldigt, at alle interesserede ikke kan være i lokalet i ældrecentret, men bestyrelsen vil gerne bevare arrangementernes tilknytningen til arkivet, hvor rigtig mange lige får muligheden for at kigge forbi – enten før eller efter.
Denne gang havde vi åbnet arkivet et par timer før selve arrangementet, så medlemmerne kunne aflægge arkivet et besøg inden gløggen. Og det var der mange, der tog imod, ligesom der var mange, som sluttede dagen af ved igen at gå på opdagelse i arkivet.

Også den årlige generalforsamling er godt besøgt – omkring 70 medlemmer deltager som regel denne aften

Vort gotiske læsekursus er i denne sæson udvidet til også at handle om slægtsforskning, og hver mandag aften møder ca 10 medlemmer op – nogle med deres bærbare pc – og så er arkivet med eet forvandlet til et edb-rum. Der bliver stavet og hakket igennem skifter o.l. , der er skrevet med gotisk skrift, og bagefter kan hver enkelt få hjælp til at fremfinde oplysninger på internettet på sin egen slægt. Der bliver grinet af ordvendinger, der bliver sat spørgsmålstegn ved gamle skikke – og der bliver raset over præsterne i 1700-tallet, som var noget sjusket med at skrive.

I sommeren 2009 meddelte vores sekretær Ejvind Faber desværre, at han gerne ville udtræde af bestyrelsen p.g.a. sygdom. Ejvind sad i bestyrelsen i mange år, hvor han interesseret deltog i foreningens arbejde. Suppleant Poul Mortensen indtrådte i bestyrelsen til september 2009 i stedet for Ej-

vind. Og her i februar måtte vi så tage afsked med Ejvind, som døde i en alder af 71 år – alt for tidligt!

Vi har ikke haft så stor aktivitet udenfor arkivet i år p.g.a. sygdom. Men i august måned havde vi besøg af lokalhistorisk forening fra Bjerringbro. Foreningens medlemmer ankom i bus, og Holger Helbo og undertegnede var guider på en køretur rundt i Klejtrup sogn.
Turen sluttede af med kaffe på ældrecentret, hvor vore gæster samtidig kunne aflægge arkivet et besøg. Der var stor tilfredshed med arrangementet, og ros til vort arbejde.

Konfirmanderne i 1960 i Klejtrup kirke. Forrest fra venstre: Inga Basse Christensen, Klejtrup-Ella Olesen, Overhærup-Sigrid Karlsen, Hejring-Else Bohnsen, Hæurp-Elin Smed, Fristrup-Allis Jørgensen, Hærup-Karen Provst Jensen, Fristrup. Bagved fra venstre: Jørgen Jensen, Hærup-Bent Sørensen, Klejtrup-Preben Nielsen, Hejring-Aase Pedersen, Hejring-Olav Sørensen, Hejring-Ingelise Mørup, Hejring-Iver Hølmkjær, Klejtrup-Ingelise Christensen, Klejtrup-Erik Dalsgaard, Hærup-Birthe Sørensen, Hærup-pastor Kristensen, Hersom-Else Eggertsen, Klejtrup

Arkivarbejdet har i 2009 fortrinsvis handlet om at få registreret alle vore billeder. Godt 2000 billeder er nu scannet og registreret i vort elektroniske arkivsystem. Vi har fået hjælp af Lisbeth Mortensen fra Hvornum, som har scannet alle vore skolebilleder og konfirmationsbilleder, som nu ligger klar til registrering. Men der er lang vej endnu, inden vi er færdige med registrering af alle billederne.

Også i 2009 er der blevet skrevet på gårdhistorier og hushistorier i sognet. Og der er fortsat stor interesse for at se i de mange optegnelser, det er blevet til på disse områder. Der kommer besøgende langvejs fra for at studere i bøgerne, og det giver så til gengæld ofte os nogle af de oplysninger, vi mangler, men også billeder af tidligere sognebeboere. Og det er vi meget taknemmelige for.

Holger Helbo og undertegnede har også i det forgangne år fået skrevet Hersomgaards historie. Den er en vigtig brik i Klejtrup sogns historie, idet det meste af sognet jo tidligere har hørt under denne

herregård. Holger har siddet på landsarkivet i Viborg onsdag efter onsdag og afskrevet gamle skøder, skifter og andre papirer, som er meget værdifulde, når en gårds historie skal stykkes sammen. Det er et kæmpe stykke arbejde at "oversætte" alle de sider med gotisk skrift, og Holger har lagt rigtig mange timer i dette arbejde.
Efterfølgende har vi fundet frem til data på beboerne på gården op igennem tiden, og til sidst har jeg skrevet det hele sammen – et værk på over 250 A4-sider. Nogle af de originale skøder m.m. har vi kopier af, og hvis de skal tælles med, er vi oppe på ca. 450 sider.

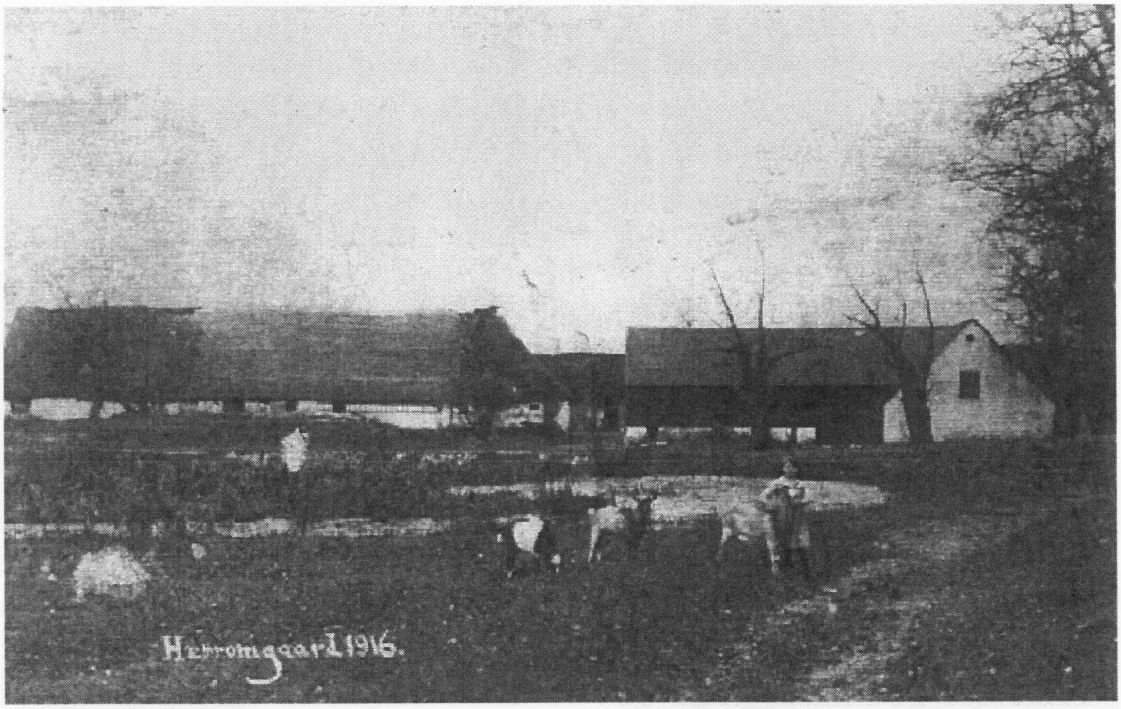

I 1916 var der ikke længere meget herregård over Hersomgaard. Det var turbulente årtier, hvor der var hyppige ejerskifter – og tvangsauktioner på gården.

Når vi sidder i en bestyrelse, ved vi jo godt, at det som oftest medfører frivilligt arbejde, men vi er så begunstiget, at også medlemmer udenfor bestyrelsen hjælper til. Nu er to af disse nævnt, men der er flere. Jens Nørgaard, Ketty Nielsen, Anna Serup og Grethe Vammen er vore faste støtter, når det drejer sig om at være på arkivet i åbningstiden. Også her hjælper Holger til. Med denne hjælp kan alle nøjes med at stille op ca. én gang hver femte uge. Og det gør det hele mere tåleligt – det kunne ellers blive svært at dække "vagterne" på arkivet.
Andre medlemmer – Svend Erik Gerberg Simonsen, Peter Andersen og Dorte Vammen har siddet hjemme og skrevet interviews ind på computeren. Det betyder, at vi nu har alle de interviews, som vor tidligere formand Villy Jensen optog med mange ældre Klejtrup-borgere, gemt på en fil, så de ikke går tabt, den dag papirudgaverne ikke kan læses mere.

Vi skylder alle ovennævnte medlemmer en stor tak for hjælpen i 2009. Men der skal også lyde en tak til alle i andre, som støtter vores arbejde i form af medlemskab, og til jer der gang på gang kommer med materiale til arkivet. I er alle med til at bevare sognets historie, og det har stor betydning for vore efterkommere.

P.b.v.
Ragna Kolind

Flg. har meldt sig ind som medlemmer af foreningen siden sidst:

Trine Andersen og Klaus Kuch-Nielsen, Bjerregrav
Anja og Thomas Andersen, Klejtrup
Mary Braskø, Klejtrup
Solveig og Allan Christiansen, Troestrup
Helga og Carl Johan Eriksen, Hobro
Ib Fønns, Klejtrup
Jytte Jensen, Klejtrup
Vibeke og Erik Lambrechtsen, Brønderslev
Grethe Basse Nielsen, Klejtrup
Vita og Allan Sandholt, Klejtrup
Knud Skytte Sørensen, Klejtrup

Vi har i foreningen kendskab til, at følgende af vore medlemmer er afgået ved døden indenfor det sidste års tid:

Erik Christensen, Skanderborg
Arne Iversen, Aalestrup
Henning Rasmussen, Klejtrup
Kristian Jørgensen, Klejtrup
Ejvind Faber, Klejtrup
Agnes Cleemann, Klejtrup
Lilly Karlsen, Klejtrup
Hanne Vammen, Hobro
Lisbeth Jensen, Klejtrup

ÆRET VÆRE DERES MINDE!

Mandag aften på arkivet

Af Holger Helbo

Igennem snart en del år har der været meget livlig aktivitet på arkivet hver mandag aften fra midt i september til påske - fra kl. 19.00 til godt 21.30.
Op til 10 medlemmer mødte op gang på gang for at lære at læse gotisk håndskrift, hvilket er en absolut forudsætning for, at man kan komme i gang med slægtsforskning og gårdhistorie. Så at sige alle arkivalier fra før 1875 er skrevet med gotisk håndskrift. Det drejer sig om kirkebøger, folketællinger, skifter, skøder, pantebreve, realregistre, brandforsikringsprotokoller, lægdsruller, retssager og domme, alt særdeles vigtige arkivalier ved den videre forskning.

Nogle har været med flere gange, men der kommer da heldigvis nye til fra tid til anden, nogle har været lokale, men der har også været 2 fra Mariager i 2-3 vintre og nogle fra Hobro. En lokal har været med i flere år, ikke fordi han driver slægtsforskning, men han ville godt lære at læse samt høre historier om gamle tider og forhold, og så hygger vi os, som han udtrykker det.

I denne sæson har vi ændret lidt på aftenens indhold. Vi øver os i at læse i den første time og får forklaret noget om gamle forhold og skikke eller lignende. Så får vi kaffe, og derefter går hver især

i gang med sin egen slægtsforskning. Hver deltager møder op med sin bærbare computer, eller man bruger en af arkivets, og så kan man bare gå i gang med sin egen private slægtsforskning. I dag er det jo ganske let, idet man kan benytte sig af internettet. På arkivalieronline findes samtlige landets kirkebøger frem til omkring 1950, og man finder også en del folketællinger, begge er et meget nødvendigt grundlag for at drive slægtsforskning, men her gælder det jo også, at alt før 1875 er skrevet med gotisk håndskrift, så det må man have lært.

Her lytter deltagerne på slægtsforskningskurset til Holgers fortællinger om gamle sæder og skikke, og nogle har allerede fundet deres pc frem – klar til at gå på jagt efter sin egen slægt

Deltagerne må hver især klare sin egen forskning, men Ragna og jeg går rundt og hjælper, hvor det er nødvendigt. Oftest er det læsningen, det kniber med, men man må ikke glemme, at der meget ofte er et sprogbrug, som virker totalt fremmed på nutidens moderne mennesker. Endnu værre er det i 1700-tallets skifter, som herremændene stod for. De havde oftest ansat tyske skrivere, som absolut ikke mestrede det danske sprog, så der fremkommer tit nogle uforståelige ord. Man må lige huske på, at de fik navnene på personer og ting mundtligt, og så skrev de det ned, som de troede at have hørt.

Mange kan finde deres forfædre tilbage til 1700-tallet, ja nogle kan endda komme helt tilbage til 1600-tallet, men der er det meget afhængigt af, hvor familien stammer fra, for selvom der efter kongens bud skulle føres kirkebøger fra 1644, så var der åbenbart mange præster, der ikke fik det gjort. Mange kirkebøger er også gået tabt, for før 1814 var der ingen lov for, hvad man skulle gøre med de udskrevne kirkebøger. Man kan jo godt forestille sig, at de blev lagt op på præstegårdens loft, hvor de så kunne blive ødelagt af mus og rotter, og fra tid til anden er flere præstegårde også brændt ned. Stammer man fra en præstefamilie, kan man måske komme helt ned i 1500-tallet, for der er ført særlige bøger over præsterne lige fra reformationen i 1536. Har man adelige rødder kan man måske

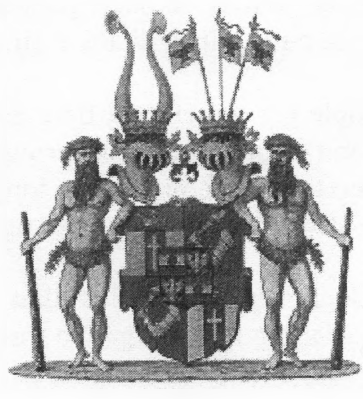

komme tilbage til 1200-tallet.

Vi er gerne 9-10 hver aften, og alle mener, at det er særdeles hyggeligt og rart. Der bliver i al fald trukket noget på smilebåndet eller grinet ret højt, når en eller anden er lidt uheldig ved læsning eller lignende. Normalt er den uheldige den, der ler højst, når sagen går rigtig op for vedkommende. Selvom vi normalt holder kl. 21.30, er det endnu ikke sket en eneste gang til tiden. Der er altid nogle, der lige skal have lidt mere at vide til allersidst.

Skulle en eller anden nu have fået lyst til at være med, så må I endelig møde op - der er plads til alle både øvede og absolut nybegyndere, vi skal nok hjælpe jer.
Det hele er gratis for foreningens medlemmer, men man skal dog betale lidt til kaffen.

OG VI STARTER IGEN EFTER SOMMERFERIEN.

Internetsider til brug ved slægtsforskning:
www.arkivalieronline.dk
www.ddd.dda.dk
www.familysearch.org
www.krabsen.dk/stednavnebase/index.php
www.dk-gravsten.dk

Skarpretterens taxt fra 1680

"Oversat" af Holger Helbo

Prislisten er godkendt af kongen, datidens "monopoltilsyn", og den findes på Rigsarkivet i København

"Taxt

hvor efter skarpretteren for hver slags af disse her undertegnede executioner og forretninger skal betales nemlig

for et hoved	med et sværd at afhugge	10 Rd (rigsdaler)
	med en øxe	8 Rd
for en hånd eller finger at afhugge		4 Rd
et hoved og en hånd at lægge på stejle		
	for hver 2	4 Rd
for en at hænge		10 Rd
for en igen af galgen at nedtage		4 Rd
for en hel krop at lægge på stejle og hjul, og pælen at nedgrave og sætte		7 Rd
for en at slå arme og ben i stykker på og lægge på stejle		14 Rd
for en krop at nedgrave i jorden		3 Rd
for en død krop at føre ud af byen		2 Rd
for en at partere og lægge på stejle		12 Rd
for hver knib med gloende tænger		4 Rd
for et brændemærke		4 Rd
for kagstrygning		5 Rd
for at piskes af byen		7 Rd

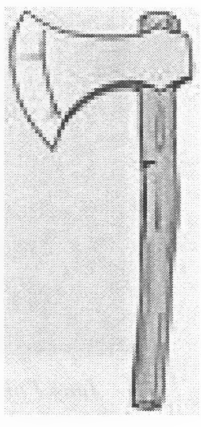

for at piske af byen eller herredet	4 Rd
for at brænde en krop	10 Rd
for at brænde pasquiller eller andet deslige	3 Rd
..... på galgen	2 Rd

*Desværre mangler venstre hjørne, så kun højre halvdel af linien er læselig, men det handler om, at bødlen selv skal sørge for sværd, øxe, tænger, brændemærke, blok (*henrettelsesblokken) *samt andre deslige instrumenter, samt sluffe (*kærre) *med tilhørende heste. Ovenstående er dækket ind af hans sædvanlige årlige løn.*

Hans Majestæts allernådigste ordre
M. Moth."

Fra Wikipedia, den frie encyklopædi findes flg. forklaring på, hvad en stejle er:

Hjul og stejle *var en vanærende straf, der blev brugt i forbindelse med henrettelser. Indtil 1866 kunne danske dødsdomme suppleres med krav om at sætte hovedet på en stejle (pæl) og lægge kroppen på et hjul. Bøddelen parterede kroppen i et antal dele, anbragte hovedet på en pæl og de parterede kropsdele på vognhjul, der var anbragt vandret på høje pæle. Brugtes mest efter halshugning. Hovedet sattes evt. på stejle sammen med en afhugget højrehånd, som det f.eks. skete efter henrettelsen af Struense*
Grove forbrydere blev ofte straffet med kagstrygning, knibning eller afhugning af hænder forud for selve henrettelsen. Radbrækning var en særlig smertefuld henrettelsesform, der normalt også indebar efterfølgende stejling.
At lægge folk på hjul og stejle tjente som skræk og advarsel. Hjul og stejler var ligesom galgen, placeret uden for byens porte eller på herredets tingsted.
Blev pirater henrettet i en havneby, blev deres hoved ofte sat på en stejle ud mod vandet for på den måde at signalere, at man så alvorligt på sørøveri.

Jens Fomsgaard demonstrerer viser her øksen, som blev anvendt ved dobbeltmorderen Rasmus Mørkes henrettelse i 1881 i Klejtrup. Økse og blok findes på museet ved Horsens Statsfængsel, og var i denne anledning her udlånt til Klejtrup Lokalhistoriske Forenings udstilling i 1981 – 100 år efter henrettelsen

Kommunehistorie

Af Ragna Kolind

I 2010 er det 90 år siden, at Klejtrup blev en selvstændig kommune, og det er så samtidig 40 år siden, at kommunen igen blev nedlagt. Som et gammel ord siger – Frem og tilbage er lige langt.
Men sådan har det ikke helt været i dette tilfælde, hvor sammensætningen på det kommunale område jo har gennemgået forskellige reformer.

Det hele startede i 1842, hvor der blev oprettet sogneforstanderskaber (senere sogneråd/kommunalbestyrelser/byråd). Disse fulgte nogenlunde pastoraternes grænser. Der blev oprettet 1020 landkommuner i Danmark, hvoraf kun 63 omfattede 3 sogne, som det blev tilfældet her hos os, hvor pastoratet jo også dækker 3 sogne – nemlig Hersom, Bjerregrav og Klejtrup.
Så for vores vedkommende havde vi dermed en kommune, der hed Hersom, Bjerregrav, Klejtrup kommune.

Landpost Chr. Christensen – kaldet Smed – blev medlem af den første kommunalbestyrelse i Klejtrup i 1920. Her er han sammen med hustruen Maren og tre af deres børn. Familien boede på ejendommen på Kirke Allé 1 – senere byggede de huset på Kirke Allé 2 i Klejtrup

I 78 år var det sådan – altså at vi tre sogne var i samme kommune, men i 1920 var det slut. Der var opstået en debat om, hvorvidt Klejtrup skulle udskilles. Nogle vil måske tro, at dette ønske var opstået i Klejtrup, som jo ofte har fået skudt i skoene, at vi godt vil være noget for os selv. Men sådan var det slet ikke – tværtimod. En afstemning i de tre sogne viste tydeligt, hvem der ønskede denne deling:

	Stemte Ja til deling	Stemte Nej til deling
Klejtrup	39	104
Hersom	74	10
Bjerregrav	103	0

Det siges, at ønsket om deling – fra specielt Bjerregrav – skyldtes, at man i Bjerregrav var bange for, at Klejtrup-borgerne skulle komme til at koste kommunen for mange penge. I Bjerregrav var der på daværende tidspunkt fortsat næsten udelukkende landbrug, hvorimod der i Klejtrup var ved at opstå en by. Og da man havde opfattelsen af, at det kun var landbruget, der bidrog til kommune-

kassen via skatter – ja, så måtte Klejtrup-delen efterhånden blive en økonomisk belastning for kommunen, idet der her kom arbejderfolk til. Så det var med at skaffe sig af med dem der mod øst hurtigst muligt!

Og så gik arbejdet i gang med at få skilt Klejtrup fra de to øvrige sogne. Og 2. januar 1920 kunne avisen meddele, at delingen af Hersom-Klejtrup-Bjerregrav kommune i to kommuner nu var bragt i orden, idet Indenrigsministeriet havde givet tilladelse til, at adskillelsen fandt sted fra 1. april 1920. Efter den dato ville Klejtrup sogn danne én kommune og Hersom-Bjerregrav sogne en anden.

I februar måned havde man kandidatlisterne klar til det første kommunalvalg i Klejtrup. Der var fire lister, og ved valget blev følgende kandidater valgt: Snedkermester Sofus Bundgaard, Klejtrup fra liste A, landpost Chr. Christensen (Smed), Klejtrup fra liste B, gdr. Kr. Sørensen, Hejring, gdr. Laust Pedersen, Hærup og gdr. Peder Jensen, Hærup – alle fra liste C. Fra liste D blev valgt møller Peder Hermansen, Klejtrup og husmand Anders Kr. Andersen, Fristrup. Valgdeltagelsen var på 90 % - et meget højt stemmetal.
Første sognerådsformand blev snedker Sofus Bundgaard, som boede på Viborgvej 1 – der hvor der nu er genbrugsbutik.

Klejtrup Kommunekontor havde de sidste mange år til huse i samme bygning som Klejtrup Andelskasse på Viborgvej 7. Huset er nu revet ned, og den nye Andelskasse er bygget bagved

Klejtrup kommune var en realitet, og det kom til at gå ret godt. Udviklingen gik nemlig i en lidt anden retning, end de havde forventet i den anden del af den gamle kommune. I Klejtrup kom der en del gode skatteborgere til byen, forretningslivet blomstrede og i den efterfølgende landbrugskrise var Klejtrup derfor flere om at "bære byrden". Det blev derimod en lidt hård tid for Hersom/Bjerregrav-området.

Ja, det kom faktisk til at gå stærkt i Klejtrup sogn – ikke mindst i selve Klejtrup by. Byen voksede hurtigt, og der var praktisk talt erhvervsdrivende i hvert eneste hus langs de to gennemgående veje – Skårupvej og Viborgvej.

Det hele kulminerede i 1960'erne, hvor udviklingen toppede. Pludselig gjorde det økonomiske opsving for alle samfundslag verden meget mindre. I kraft af bilens udbredelse var det ingen sag at køre til Hobro eller Viborg, og langsomt begyndte tingene at sive ind til de større byer. Det fik konsekvenser for Klejtrup, hvor de erhvervsdrivende lige så langsomt begyndte at forsvinde en efter en, folk fik arbejde i "byen", hvilket igen flyttede indkøb væk fra Klejtrup.

Tendensen til "stordrift" var lagt – og i 1970 kom turen til kommunerne. En kommunalreform var igen i overskrifterne, og denne gang var der bestemt ikke tale om at opdele kommuner, men tværtimod at samle dem til større enheder.
Det gav selvsagt en del turbulens rundt omkring – ikke mindst her i Klejtrup. For hvilken side skulle man vælge?

Den sidste kommunalbestyrelse i Klejtrup Kommune. Bagest Fra venstre Carlo Bertelsen, Fristrup, Karl Højgaard Nielsen, Hejring og Johannes Møller, Overhærup. Forrest fra venstre Metha Bach, Dremstrup, Søren Kr. Andersen, Klejtrup og Niels Laustsen, Klejtrup. På billedet mangler Kristian Hedegaard

Særlige begivenheder i Klejtrup kommune

Sidste sognerådsformand i Klejtrup Kommune ser tilbage

Af Ragna Kolind

Søren Kr. Andersen var sognerådsformand for Klejtrup Kommune fra 1. jan. 1955 til kommunesammenlægningen 31. marts 1970. Den største begivenhed i den periode skete på skoleområdet, hvor Klejtrup fik ny skole i 1960 – for 50 år siden.
Heldigvis har Søren Kr. skrevet en del ned fra sin tid som sognerådsformand, og her gengives nogle af hans erindringer:

"Tanken om skolesamarbejde med Hvornum-Snæbum opstod i 1956. På det tidspunkt var der ikke planlagt skolebyggeri i nogle af de to kommuner.
Det første møde om sagen holdtes på Klejtrup Hotel i 1956, hvor sognerådet for de to kommuner var tilstede. Gdr. Ole Justesen var sognerådsformand i Hvornum-Snæbum. Forhandlingerne gik ud på at bygge en fælles skole for hele området. Dette var der stor enighed om, og det kunne godkendes af skoledirektionerne i Randers og Viborg.
Men da der på et senere møde skulle tages bestemmelse om skolens beliggenhed, opstod der stor strid i Hvornum-Snæbum kommune. Klejtrup og Hvornum kunne blive enige om at udbygge skolen ved Sølyst syd for Klejtrup sø, men dette kunne medlemmerne fra Brøndum og Snæbum ikke acceptere. Derimod ville de placere den på en grund nord for Klejtrup på Søgaardens mark. Det kunne

der ikke blive enighed om i Hvornum-Snæbum sogneråd, medens Klejtrup kunne gå ind for begge forslag. Der kunne nok ved afstemning i Hvornum-Snæbum sogneråd skaffes flertal for skolen syd for Klejtrup Sø, men det var ikke et godt grundlag at begynde et skolesamarbejde på. Samtidig skulle beboerne jo gå med til at nedlægge de bestående skoler, hvad vi gik ud fra ikke kunne lade sig gøre i Brøndum og Snæbum.

Da vi ikke på dette tidspunkt kunne komme videre med sagen, blev der i 1957 holdt Klejtrup Kommune et møde på Klejtrup Hotel om skolesagen med deltagelse af amtsskolekonsulent Villumsen, Viborg. Emnet var skolebyggeri i Klejtrup og nedlæggelse af Hejring skole. Der var fuldt hus til mødet, og stor enighed om bygning af ny skole og nedlægning af Hejring skole.

Kort tid efter mødet blev der i sognerådet taget stilling til den ny skoles beliggenhed. Der var tale om to muligheder – den hvor skolen senere blev bygget og en grund på Søgaardens mark vest for Søvej. Sidstnævnte ville dog give større problemer med kloakering.
Det blev vedtaget at vælge grunden ved kirken, hvor skole nu ligger. Medlemmerne fra Hejring-Fristrup Peder Cleemann og Peter Smed ønskede at få tilføjet i protokollen, at de gik ind for grunden på Søgaardens mark – dog nok mest af hensyn til deres vælgere.

Søren Kr. Andersen byder velkommen til stiftamtmanden ved skolens indvielse i 1960.

Byggegrunden til skolen blev købt af Alfred Kristiansen og Vilhelm Skals, og der blev straks rettet henvendelse til arkitekt Henry Nielsen, Kjellerup, og efter tegninger og de forskellige godkendelser ved amt og ministerier forelå, blev byggeriet igangsat, og skolen stod færdig den 1. august 1960.
Samtidig byggedes to lærerboliger, og der købtes en på Skårupvej 36, således at kommunen ejede fem boliger til lærer.

Følgende håndværkere udførte arbejdet på skolen: Murermester Edvard Christensen, Hvornum, tømmermester Sigfred Hermansen og Rudolf Sørensen, Klejtrup, smedemester Viggo Nielsen og Viggo Christensen, Klejtrup, snedkermester Thorvald Hermansen, Klejtrup og elektriker Jens Mortensen, Klejtrup.

I 1960 solgte sognerådet Klejtrup gamle skole til diakon Helge Frederiksen med den klausul, at der skulle indrettes hvilehjem, og at den ikke kunne videresælges uden at den først skulle tilbydes kommunen.

Ved sognerådsvalget i 1962 fik Hvornum-Snæbum ny sognerådsformand – gdr. Regnar Simonsen, og samtidig forelå en skitse til kommunesammenlægning fra Randers amt, og i den var der regnet med, at Hvornum-Snæbum skulle lægges sammen med Viborg amt. Samtidig frarådede skoledirektionen i Randers Hvornum-Snæbum at bygge ny skole . Det resulterede i en henvendelse fra Hvornum-Snæbum om, der var mulighed for et samarbejde angående skolen. Efter nogle møder, hvor både skoledirektionen fra Viborg og Randers deltog, opnåedes enighed om, at Hvornum-Snæbum købte halvdelen af Klejtrup skole, og forskolen i Hvornum indgik i fællesskabet. Det samlede skolevæsen skulle lægges under Viborg amts skoledirektion, og administreres af Klejtrup kommune. Udgifterne skulle betales i forhold til børnetal, og forbundsstyrelsen skulle bestå af 6 medlemmer –

3 fra hver kommune. Af sognerådets medlemmer fra Klejtrup valgtes jeg som formand, Karl Nielsen og Niels Laustsen. Fra Hvornum-Snæbum valgtes Regnar Simonsen som næstformand, Ejnar Pedersen og Hans Nielsen.
Der blev straks gjort forberedelse til udvidelse af skolen. Tegninger blev indsendt. Det gik let ved skoledirektionen, men store vanskeligheder ved ministeriet. Men da vi var i en vanskelig situation påbegyndte vi byggeriet. Og da sagen endelig gik i orden, havde tilbygningen været i brug et år, hvad der indbragte os en næse fra ministeriet, og for mit vedkommende foretræde for stiftamtmanden for at forklare sagen.
Tilbygningen kostede 105.000 kr. og betaltes med halvdelen til hver kommune.

Skolesamarbejdet foregik til alles tilfredshed både i skolen og hvad økonomien angik. Om årsagen til at skoleforbundet opløstes var hverken skolens, lærernes eller undervisningens, men planer vi blev forelagt af ministeriets embedsmænd ved et møde på hotel Kongens Ege i Randers. Skitsen gik ud på at der blev et Århus-Randers amt, og at Hobro-området skulle til Aalborg amt. Da vidste vi, at skoleforbundet gik en uvis fremtid i møde, og ikke mindst da en af skoleforbundets varmeste tilhængere sognerådsformand Regnar Simonsen i Hvornum døde i 1968.
Den dag i Randers blev jeg klar over, at vi i 1962 ikke skulle have lavet et skoleforbund, men en kommunesammenlægning, men vi stolede for meget på Randers-skitsen, som ville afstå Hvornum-Snæbum til Viborg amt – en slags byttehandel med Hornbæk ved Randers.

Sidst i 1950'erne var der stor arbejdsløshed i kommunen, og i den anledning fik vi et stort beskæftigelsesarbejde i gang – bygning af vejen fra Klejtrup til Hejring – et arbejde som skulle udføres med håndkraft. Skærver skulle f.eks. slåes med hammer.
Dette arbejde strakte sig over tre år, og i den tid var alle i arbejde.

Klejtrup kommune var i 1965 i en vanskelig situation på grund af læge Repholtzs sygdom. Patienterne søgte til udenbys læger, så kommunens kørselsregninger steg betydeligt, og hvis dette resulterede i, at alle patienterne havde valgt en anden læge, fik vi aldrig læge til Klejtrup igen. Vi henvendte os da til fru Repholtz. Hendes mand var på det tidspunkt meget syg. Vi tilbød da at købe lægeboligen med tilhørende praksis. Mange patienter var da fraflyttet.
Vi købet forpligtede vi os til kun at videresælge til en læge, som ville drive lægepraksis fra boligen.

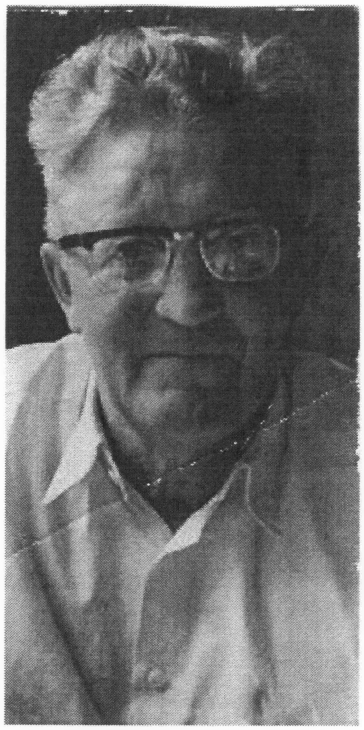

Vi havde lægeboligen en uge, da var den videresolgt til læge Sven Eskildsen. Vi havde hverken fortjeneste eller tab, men det eneste formål var også at skaffe en læge til byen.
Denne handel var ikke i overensstemmelse med kommunens love og vedtægter, men det foregik uden særlig opmærksomhed. Kun sognerådet og sygekassen kendte sagen. Det skulle gå stærkt, og det er den eneste gang i min tid i kommunalbestyrelsen, hvor vi blev indkaldt til møde kl. 7 om morgenen.

I 1966 købte kommunen 12 ha jord vest for Klejtrup af Jens Chr. Sørensen på Skårupvej 33 for en pris af 160.000 kr. Det var bestemt for boligbyggeri, og samme år blev der bygget rensningsanlæg på jord i det sorte sogn købt af Holger Sørensen på Skårupvej 23. Rensningsanlægget kostede mellem 500 og 1000 kr. pr. husstand, og det vakte opmærksomhed i kommunale kredse, at disse penge blev betalt kontant, således at kommunen året efter kunne afslutte regnskabet angående rensningsanlægget.

I 1967/68 blev hele byens kloakanlæg fornyet – også af hensyn til den ny udstykning vest for byen ***(Red: Fuglevænget)***.

Hvis jeg skal skrive noget om tiden for mit eget vedkommende, må det betegnes som meget travle år. Der var ingen kæmner i kommunen, men de første tre år en medhjælp. Efter den tid var jeg på kontoret hver dag. Det første år var lønnen 1000 kr. – det sidste år 26.000 kr., men det skulle dække løn som sognerådsformand, socialudvalgsformand, børneværnsformand og formand for forbundsstyrelsen. Der ud over ting som kommer udefra og som ikke er lønnet – som f.eks. i otte år i bestyrelsen for Viborg amts sognerådsforeningen, for mand for Løvelkredsens udpantningscentral, kasserer i Løvelkredsens sognerådsforening. Så den tid, der var tilovers fra kontoret, var fuldt optaget med møder og rejser. Dertil kom så kommunesammenlægningen, hvor sognerådsformændene i de fem kommuner fungerede som sammenlægningsudvalg. Alt skulle forberedes, så den ny kommune kunne fungere fra 1. april 1970. Der skulle ansættes personale. Dem, der var, skulle indplaceres i nye lønrammer.

Alt dette var dog intet imod, da jeg den 1. jan. 1955 kom i sognerådet, og i det første møde blev valgt til formand – helt ukendt med kommunalt arbejde.
Men overbærenhed og forståelse fra sognerådskollegaer og en god hjælp fra amtets tjenestemænd. Som tiden gik, faldt arbejdet dog let og meget interessant. Et arbejde som vedrører mange forskellige ting – også problemer med enkeltpersoner."

Det stod der i avisen....

For 100 år siden:

Mandag 24/1 - 1910

Stor Tombola i Klejtrup

Klejtrup Haandværkerforening afholder med Øvrighedens forventede Tilladelse Tombola i Klejtrup Afholdshjem d. 4., 5., 6. og 7. Febr. 1910. Der bortspilles varer for ca. 4000 Kr. Af større Genstande skal særlig fremhæves: Buffeter, Skriveborde, Spisebor-de, Skabe, Kommoder, Bogskabe, Chaiselonger, Seletøj, Plove, Harver, Radrensere, Arbejdsvogne, Fjedervogne, Klædninger, Støvler, Sko og m.m. Den sidste Aften Dans.

Bestyrelsen.

(Red.: 4000 kr. – det var altså mange penge i 1910!)

Mandag 21/3 – 1910

Afskaffelse af Ordner, Titler, Adel og Rang

Om dette Emne har der været en Debat i Folketinget. I Debatten deltog bl.a. Læge Hegelund-Lange, Klejtrup, der sagde: Adel, Titler og Rang vil jeg gerne have afskaffet, men Ordnerne! Af Hensyn til Udlandet er det tvivlsomt, om vi bør afskaffe dem. Han mente i øvrigt ikke, at Lovgivningsmagten paa egen Haand kunne afgøre denne Sag.

Læge i Klejtrup Hegelund-Lange.

Onsdag 23/3 - 1910
Den første borgerlige vielse i Hobro fandt i Dag Sted paa Raadhuset. Det var et par fra Aalborg, der valgte denne Form.

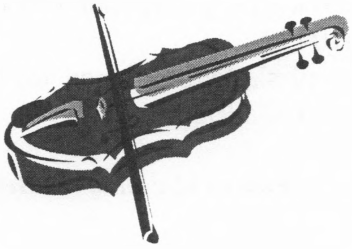

Fredag 2/9 - 1910

En gammel Violin

Niels Jensen i Hærup har en gammel Violin, et Stykke Arvegods, som er gaaet fra Fader til Søn flere Slægtsled igennem. Nu har Jensen sendt den til København til Undersøgelse, og det viser sig, at det er en ægte UMULIN-Violin fra 1416, og den er saaledes mange Penge værd.

For 90 år siden:

Onsdag d. 4. februar 1920

For lille forstand og for stor en begærlighed
er egenskaber, der også kan findes hos høns. Sidst i forrige uge havde Marius Nielsen, Oksenhøjgaard, Fristrup, dette tilfælde, at efter aftentærskningen af et parti havre fik hønsene lov til at gå ind i laden og opsamle affaldskornet, og da det tilmed var søndag, fik de lov til at nyde livet og friheden hele dagen. Men det endte med, at 8 af deltagerne i festmåltidet forspiste sig og i løbet af mandagen tog de efterhånden stille og roligt afsked med livet. At det er et tab for vedkommende, særlig på denne tid af året, siger sig selv – men nu dufter hele egnen af hønsekødsuppe.

Johanne og Marius Nielsen, Oksenhøjgaard, Fristrup

For 85 år siden:

Torsdag d. 11. juni 1925.

Meddelelse fra politiet

Det bekendtgøres herved, at alle cykler, der i tiden fra ¾ time efter solens nedgang og til ¾ time før solens opgang ikke er forsynede med refleksglas (red.: katteøje), vil blive mulkterede (red.: få en bøde). Påbuddet gælder også cykler, der trækkes.

Politimesteren i Hobro købstad m.m. C. R. Ege.

For 80 år siden:

Onsdag d. 5. marts 1930:

Skoldet i badekarret

Forleden blev L. P. Kolds 3-årige datter i Klejtrup skoldet, idet hun faldt bag over i badekarret, der var fyldt med skoldhedt vand. Hun førtes til Hobro Sygehus, hvor hun dog nu har det nogenlunde.

Torsdag d. 10. april 1930:

Enelærerembedet ved Hejring skole

er opslået ledigt. Grundlønnen er 2640 kr. med et bolig fradrag på 330 kr. Tjenesten som distriktskirkesanger ved kirkelige handlinger uden for gudstjenesten lønnes med 26 kr. pr. påbegyndt 100 til folkekirken hørende beboere, for tiden 104 kr.
Ansøgninger om dette embede stiles til skoledirektionen for Rinds Herred og indsendes til provst Høigaard, Gedsted.

(Red: Det var ved denne annoncering, at lærer Eriksen blev ansat ved Hejring skole)

For 75 år siden:

Mandag 25. Februar 1935

Klejtrup Mejeri skal udvides

Klejtrup andelsmejeri holdt fredag ekstra generalforsamling ang. udvidelsen af mejeriet. På en tidligere generalforsamling var en plan herom blevet vedtaget, men bestyrelsen foreslog nu en mere omfattende udvidelse, hvilket forslag vedtoges. Den nu vedtagne udvidelse med nyanskaffelser af syrningsanlæg, vandledninger m.m. koster ca. 25.000 kr.

Klejtrup Mejeri – set fra Viborgvej. For tilkomne borgere i Klejtrup sogn kan oplyses, at mejeriet Lå der, hvor der nu er parkeringsplads på Viborgvej – overfor Kastanievej.

Et snedækket Klejtrup en flot vinterdag

Tirsdag 12. marts 1935

Åle-eventyr i Klejtrup Sø

Under de sidste dages frostvejr er der igen gjort meget store fangster på søen. Således havde 3 mand over 50 kg ål på en dag. Ålene ligger i mudderet på lavt vand, så man kan gå i gummistøvler ud til dem. Det er ikke sjældent, at der er 3 ål i ålejernet efter et enkelt stød ned i mudderet.

Tirsdag 16. april 1935

Han besvimede i vindmotoren

Da Thomas Jensen, Skaarup ved Klejtrup, ved 10-tiden i formiddags var oppe i sin vindmotor for at smøre den, blev han pludselig syg og faldt besvimet om på platformen, der kun bestod af 3 brædder, så det var et mirakel, at han ikke styrtede ned. Så snart man havde opdaget det skete, søgte man at få ham ned, men det opgav man. I hast blev der ringet til Falck i Hobro, der kom derud både med kranvogn og ambulance. Redningsmateriellet kom i brug, og den syge gårdejer blev hejst ned. Han blev dog ikke kørt på sygehuset men ført til sit hjem, hvor han kom under lægebehandling. Han har gået og skrantet i længere tid, hvilket sikkert var grunden til, at han fik et ildebefindende i vindmotoren.

<u>For 70 år siden:</u>

Torsdag d. 1. februar 1940:

Til mejeribestyrerstillingen i Klejtrup

er der 196 ansøgere. Til pladsen er indstillet førstemejerist Visti Jensen, Klejtrup, førstemejerist Laursen, Onsild, mejeribestyrer Isager, Ry, mejeribestyrer Mikkelsen, Vestrup og mejeribestyrer Christensen, Rold.

Torsdag d. 15. februar 1940:

Klejtrup Andelsmejeri

har til bestyrer antaget mejeribestyrer Christensen, Rold, der tiltræder stillingen den 1. april.

Tirsdag d. 12. november 1940:

Købmandsliv i de gode gamle dage

Grosserer Petrus Christensen, Viborg, der efterhånden har vundet stor berømmelse som skildrer af det gamle købmandsliv, fortæller i Viborg Stifts Folkeblad:

"Det var lettere at købe smør, for ved den handel havde man da både lugt og smag til hjælp. Lad mig fortælle om et besøg hos en af Himmerlands ejendommelige skikkelser, Kræn Piesen i Klejtrup. Kræn Piesen havde overtaget forretningen i Klejtrup efter sin halvbroder, den af Rasmus Mørke myrdede Pe Piesen.

Omkring Klejtrup kirke var en ikke så lille kirkeby, æ kjerkstejer sagde vi i Vestjylland, vokset op, og de små landsbyer i sognet, Hærup, Fristrup (Hejring undtagen – der boede en købmand Andersen, gift ind i den Lottrupske storkøbmandsslægt) og Dremstrup, søgte alle til kirkebyen. Hobro var langt borte, og den havde ingen tiltrækningskraft som by eller som torveplads, så Kræn Piesen sad som en lille konge i Klejtrup og beherskede handelen fra Roum til Lindum, fra Troestrup til Hvornum. Han fik mængder af æg, og hans smørkar var fyldt med godt smør fra de gode gårde, men også med smør befængt med alle de fejl, smør kan have. Kræn Piesen så stort på tingene: Enten hele partiet eller intet. Han skulle ikke have de bedste stykker pillet bort. Når æggene var læsset på vognen, begyndte vi at prange om smørret. En tuskhandel af det reneste vand blev det til. Prisen på smørret blev sat en 5 øre op til 75, 80, 85, 90 øre pundet, ligesom nu afsætningen var til, og til gengæld steg gammel vin og rom og cognac 5 øre pr. pot. Det lyder som et eventyr, hvad jeg nu fortæller om priserne: "Gammel fransk vin brygget på rosenstilke, 45 øre pr. pot. Kirsebærvin 50 øre, rom – 8 graders, 60 øre og cognac 55 øre.

Klejtrup Købmandsgård anno 1907 – endegavlen vender mod Skårupvej

Når man betænker, at grossisten på disse priser havde en rundelig fortjeneste, 15 a 20 øre pr. pot, kan man regne ud, at "giftsblanderne", som vinhandlerne i gamle dage blev kaldt, ikke havde apotekerfortjeneste. Øvrige varer, man solgte til den gamle landkøbmandsbod, stod i prishøjde i samklang hermed: Knækris 10 øre pundet, byggryn 7 øre, flormel 7 øre, rugsigte 6 øre, svinefedt 20 a 22 og flæsk (fra høkerboderne i København) 23, brændt kaffe 60 – 85 øre, ost (skummetmælks, andre slags brugtes sjældent) 8 øre pr. pund, te 115 og kanel 45 – 50. Da kunne man med rette averte-

re: Små penge rækker langt. Dog lad mig ikke fremkalde tårer i husmødrenes øjne ved at fremmane billeder af "de gode gamle tider". Jeg vil i al korthed sammenfatte forandringen fra da til nu med ordene: Hvad udad vandtes, indad tabtes.

Så vender jeg efter "udflugten" tilbage til den himmerlandske købmandsbod. Når Kræn Piesen og jeg havde afsluttet en handel til begges tilfredshed, og al god handel skal være til gensidig tilfredshed, besegledes pagten ved et glas portvin inde i dagligstuen. "A tøs li, vi sku bytt den her bette flask", sagde han. Kusken blev kaldt til hjælp, og når flasken var tømt, og kusken sad på bukken og knaldede lidt rapt, sattes kursen gennem Lindum skov over Vammen til Viborg.

For 60 år siden:

Søndag d. 5. februar 1950

Klejtrup Borgerforening

har holdt generalforsamling på hotellet. Formanden, installatør J. Mortensen gav beretning, og regnskabet blev oplæst. Derefter var der nogen diskussion. Til bestyrelsen nyvalgtes købmand Niels Laustsen, mens formanden genvalgtes. Med hensyn til flagalléen, som foreningen har anskaffet, blev det overladt til bestyrelsen at skønne ved hvilke lejligheder, den skal rejses.
Efter generalforsamlingen var der fælles kaffebord og oplæsning ved mejeribestyrer Christensen.

Ved Borgerforeningens 25 års jubilæum var der fest med masser af taler. Her er det praktiserende læge i Klejtrup Knud Repholtz. Hans kone Betty ses til højre for ham, og efter hende ses lærerinde Sigrid Fogh.

For 50 år siden:

d. 1. april 1960:

Sygeplejeeksamen

Sygeplejeelev Else Marie Skammelsen, datter af kirkebetjent F. Skammelsen, Klejtrup, har bestået sygeplejeeksamen på Ringsted Sygehus.

d. 8. april 1960:

Afsked med skolen

Lærerinde fru Sigrid Fogh, der har været ansat ved Klejtrup skole i 43 år, har fået bevilget sin afsked fra udgangen af juli.

d. 10. maj 1960:

Afhændelse af Klejtrup og Hejring skoler

Klejtrup Sogneråd har solgt Klejtrup gamle skole til diakon Helge Frederiksen, Vordingborg, for 45.000 kr., og køberen forpligter sig til at oprette et hvilehjem med plads til 25 pensionærer. Der blev endvidere den servitut på grunden, at den til enhver tid skal drives som et hvilehjem i henhold til myndighedernes bestemmelse og således, at det kan godkendes af sognerådet. Arbejdet påbegyndes, når byggeplanen er godkendt af amtet og materialebevillingen er i orden.
Endvidere har sognerådet solgt Hejring skole til gårdejer Just Pedersen, Hejring, for 26.000 kr. Samtidig har sognerådet af husmand Vilhelm Skals, Klejtrup, købt to byggegrunde for 7000 kr. De skal benyttes ved opførelsen af lærerboliger i tilknytning til den nye centralskole.

d. 16. august 1960:

147 elever i centralskolen

Velkomst til den nye skoleleder

Ved en højtidelighed åbnede Klejtrup nye centralskole sine døre for det første hold elever og de nye lærere. Man sang "Den signede dag", hvorefter sognerådsformand Søren Chr. Andersen overdrog skolen til den nye leder, overlærer Kr. Hedegaard, med ønske om, at han måtte befinde sig godt i skolen. Sognerådet havde gjort alt for, at skolen kunne blive så moderne og tidssvarende som muligt.
Skolekommissionens formand Th. Hermansen bød velkommen til alle, der skulle arbejde i skolen og lykønskede overlærer Hedegaard med den nye stilling. Skolelederen takkede sogneråd og skolekommission og bød sine kolleger og de 147 elever fra Hejring og Klejtrup velkommen, ligesom han rettede en velkomst til skolebetjent Rudolf Sørensen og hustru.
Herefter fik børnene sodavand, og de forskellige klasser fik anvist deres klasseværelser, hvor de fik udleveret skoleskemaer. Den officielle indvielse af Klejtrup centralskole finder sted senere.

(Red: Som det ses, har Brattingsborgskolen 50 års jubilæum i år, og lokalhistorisk forening udgiver i den anledning et jubilæumsskrift, som vil kunne købes fra d. 28. august 2010, hvor skolens jubilæum fejres

<u>For 45 år siden:</u>

d. 24. september 1965:

Naboerne klarede høsten

Da gårdejer Jens Nørskov, Fristrup, forleden vendte hjem efter et ophold på Hobro Sygehus, havde han den glædelige overraskelse, at hans naboer mødte med tre mejetærskere for at hjælpe til med at bjærge den forsinkede høst. Der blev i løbet af eftermiddagen mejet 25 tønder land med korn, og det gav i udbytte ca. 600 tønder korn.

Et brev fra en soldat under krigen 1864

Af Ragna Kolind

Krigen 1864 er vi nok mange, der har hørt om i historietimerne i skolen. Og måske har nogle af os endda forfædre, som deltog i denne krig. Historiebøgernes beskrivelse handler om facts vedrørende selve krigens forløb. Men når man får et brev i hånden fra en soldat, som var aktiv ved fronten – ja, så bliver det hele lige som lidt mere nærværende og interessant.
Her gengives netop et brev, som soldaten Niels Pedersen sendte hjem til sine forældre og søskende fra fronten i 1864. Niels Pedersen stammede fra Hvornum. Han overlevede krigen, og et af hans børnebørn bor i dag i Klejtrup – nemlig Anna Balle på Skårupvej 11.

Brevet er jo skrevet med datidens håndskrift, så derfor er det "oversat", så alle kan læse det.

Kuverten: Til gaardmand Peder Mikkelsen i Hvornum pr. Hobro.
Til venstre står: Bedes Aflagt hos Hr. Kjøbmand Chr. Jørgensen

Sønderborg den 29. marts 1864

Kære forældre og søskende!

Medens jeg i dag har en smule tid tilovers, vil jeg anvende den til at fortælle eder lidt om min nuværende stilling. – Først kan jeg fortælle eder at jeg er endnu Gud være lovet ved helsen, men hvor længe det varer det må Gud vide thi vi er hver dag udsat for fjendens kugler, men jeg har det faste håb til Gud at han nok vil hjælpe mig igennem .... med usvækket helsen. I går var det en varm dag ved Dybbøl. Preuseren stormede flere gange vore skanser på hele linjen men blev slået tilbage med uhyre tab, de lå så tyk at de ikke længere kunne komme frem for døde kroppe, vores panser Rolf Krake smurte dem så voldsom på venstre flanke, og fra alle skanser blev de overdængede med granater og kardesker så de kommer vist ikke så snart igen.
Vores tab var ubetydelig da stod alle dækkede bag skanser og løbegrave, men vi ved ikke endnu med bestemthed hvor mange der ere faldne, de siger 150 mand døde og sårede. Vores regiment var ikke i ilden, vi stod i reserve, vi blev alarmerede om natten kl. 4. Vi lå ude i barakkerne bag Sønderborg og måtte løbe igennem byen og over broen til brohovedet, hvor vi fik stilling bag pallisaderne og stod der det meste af formiddagen inden vi blev afløst igen.
Jeg skal atter i aften på forpost, det bliver ..... noget streng, når vi er ude i 6 dage har vi 3 dages frihed og så ligger vi i barakkerne og den øvrige tid på åben mark, men det går jo noget bedre nu

natten bliver kortere bare vi altid kunne have tørvejr så var det ingen sag, men måske Gud snart kunne gøre det godt igen.

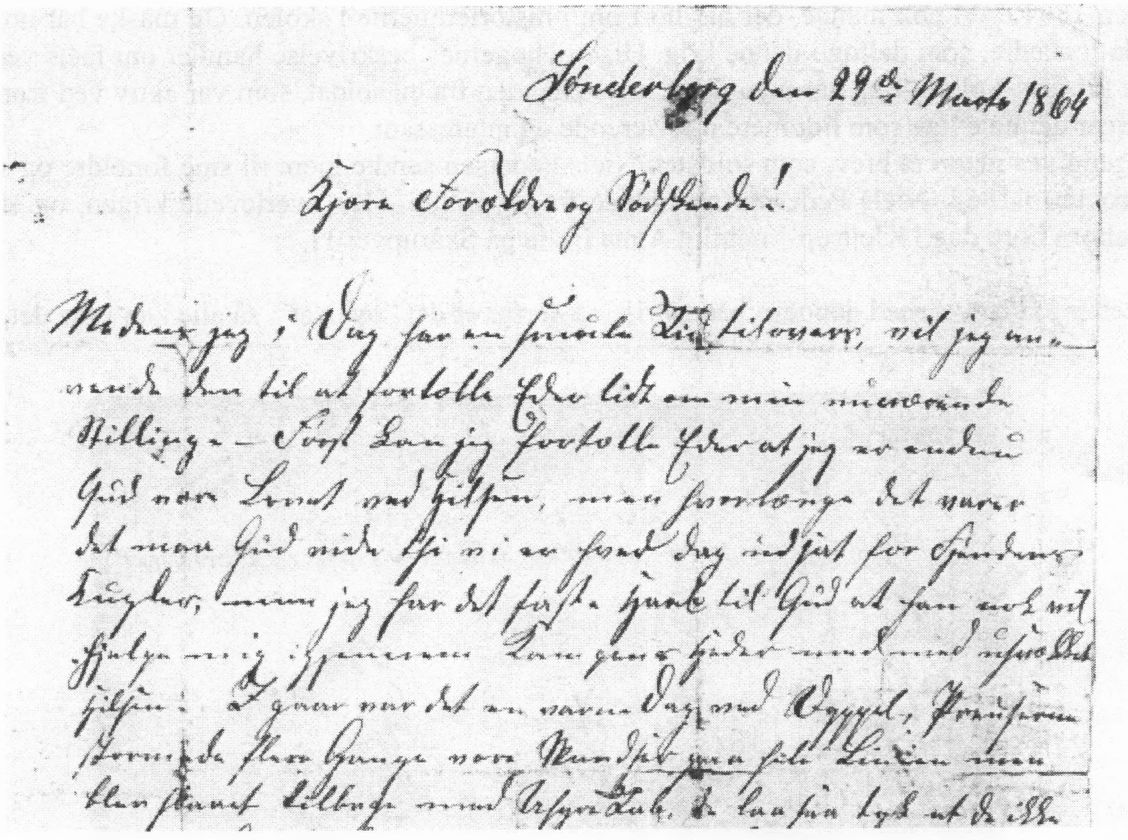

Jeg kan lade Eder vide, at jeg har modtaget 5 Rd fra sognet ved Pastor Jakobsen, og jeg også i denne anledning skrevet hr. Pastoren til og takket både ham og sognets andre givere, de var meget velkommen thi har kan meget godt bruges penge thi alt er så meget dyrt, og forposttjenesten fordrer også mere end ellers, et pund smør koster 3 M 8 Sk, 1 pund s... ost 1 Mark, en flaske øl 4 Sk og 8 Sk for en skjorte at vaske og det går tit på, thi der hører påpassethed til at holde sig varm i denne stilling, da vi aldrig kommer af klæderne.
Jeg skal hilse fra Hegelund, og så Niels Washuus og Jens Miil og mange flere som jeg ikke kan opregne så vidt jeg ved er alle mine bekendte ved helsen. Anders Smed har jeg aldrig kunnet træffe i hvor vel jeg ofte har været i nærheden af den skanse, hvor han ligger. Nu beder jeg Eder at lade mig vide om der er nogen nyheder, og om kornpriser og tørvepriser, her har vi daglig nyheder men bestandig den ene løgn større end den anden, der spåes bestandig på fred men jeg synes udsigterne er ringe, her hører vi hver eneste dag kanonernes torden, vi er nu så vant til at høre dem, at de kan fyre flere skud uden at vi lægger mærke dertil.
Jeg har for kort siden fået brev fra Gjerlev, de er alle ved helsen og jeg ønskede gerne at høre hvorledes min syge søster har det. Jeg har drømt at hun skulle være i bedring, men det er vel desværre ikke tilfældet. I bedes at hilse alle gode venner som her være hilset fra mig med det ønske at vi engang endnu må samles med fred og ro i vort kære hjem. Lev stedse vel.

Eders langfraværende søn og broder
Ved min adresse ingen forandring. Niels Pedersen
Skriv snart igen."

Forestil jer dette brev skrevet mellem krudt og kugler – så kan man måske lidt bedre forstå, at der ind imellem mangler et ord. Det er et fantastisk brev, som ikke blot beskriver en soldats oplevelser og tanker, men samtidig viser det overskud, der trods død og ødelæggelse omkring sig, var tilstede

hos denne unge mand, så han kunne tænke på kornpriser hjemme i Hvornum. Det var jo ikke bare en leg at være forpost i datidens krige – det var tapre mænd, der ikke opgav på forhånd.

Her er Christine og Anders Balle Andersen med datteren Doris. Familien boede på ejendommen på Skårupvej 61- senere byggede de hus på Skårupvej 11, hvor datteren Anna bor i dag. Ovennævnte soldat Niels Pedersen var Christines far.

Det gamle Klejtrup

Af Holger Helbo

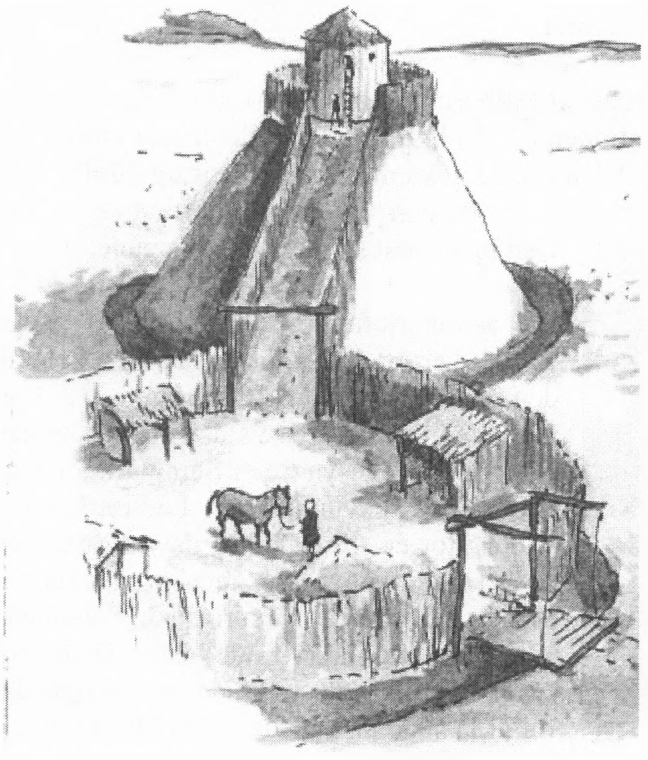

Hvor gammel er Klejtrup egentlig?
Det er der vist næppe nogen, der tør spå om i dag. Da man sidst i 90erne skulle byggemodne nogle grunde i "Thoftes Bakker", foretog Viborg Stiftsmuseum, som loven byder, nogle arkæologiske undersøgelser, og de fandt 7 rester af stolpehuller fra et langhus. Nogen nøjagtig datering blev ikke foretaget den gang, og det er – efter deres oplysninger - tilsyneladende heller ikke sket siden.
Disse langhuse har været brugt fra ca. 1500 år før Christi fødsel og til ca. 400 år efter. Viborg Stiftsmuseum mener at kunne se svage spor af flere langhuse over mod Sjørringgaard (Herredsvejen 186).
Der har altså boet mennesker her i området de sidste 2000 år. De mange oldtidsminder i området fortæller også, at der op gennem tiderne har levet mange mennesker her.

I vikingetiden har der været et borganlæg eller fæstningsanlæg på voldene nede ved Klejtrup sø.

Dette anlæg havde et tårn på hver høj, hvilket er ret specielt, idet der næppe findes noget tilsvarende i Danmark, men til gengæld findes flere lignende anlæg i Sydengland og Normandiet i Frankrig. Man må jo næsten formode, at vikingerne har set dem på deres røvertogter og så er kommet hjem og har lavet tilsvarende i Klejtrup. Tårnene var bygget af træ og ler - det var nemlig før murstenenes tid. På området mellem højene lå avlsgården, der må have været sikret med et palisadeværk. I denne avlsgård var der selvfølgelig nogle stalde og lader, men først og fremmest skulle der være megen plads, da omegnens bønder og deres husdyr skulle kunne opholde sig der, hvis fjenden kom for nær, og det kunne undertiden godt være længe, de skulle opholde sig der.

Uden for dette anlæg har der været en stor såkaldt ladegård, hvor man kunne dyrke det nødvendige af naturalier til borgens behov, og denne gård har været meget stor. Vi ved fra jordebøgerne, at den var på ca. 800 td. land og skyldsat for 31 td. hartkorn, men det til trods var der kun 4 fæstere på den.
På den tid regnede man det for en stor gård, hvis den havde 4 td. hartkorn. Det må være den gård, som man kaldte Klejtrupgaard.

Klejtrup Mølle – billedet fra omkring 1900

Der går en masse sagn om, hvem der har boet på borgen op gennem tiderne, men det vil jeg ikke komme ind på her, men det siges, at skipper Clement i 1534 afbrændte borgen og Klejtrup mølle for at generere kongen. Det har ikke været muligt at finde noget om Klejtrupgaards skæbne i den henseende.

Vi ved, at Klejtrupgaard fortsatte med at eksistere, hvilket kan ses i kronens skøder. Christian IV var næsten altid i pengeforlegenhed på grund af sine flotte byggerier og sine mislykkede krige, derfor blev Klejtrupgaard i 1624 solgt til Viborg Domkapitel.

Ved et retterting i 1536 blev det fastslået, at Klejtrupgaard tilhørte Viborg Domkapitel, men tilsyneladende blev det inddraget af kongen efter reformationen i 1536 lige som langt det meste kirkegods. Da kongen/kronen i 1624 solgte Klejtrupgaard til Viborg Domkapitel, blev Klejtrup Mølle ikke solgt, da den var for god en indtægtskilde. Den blev først solgt ca. 50 år senere.

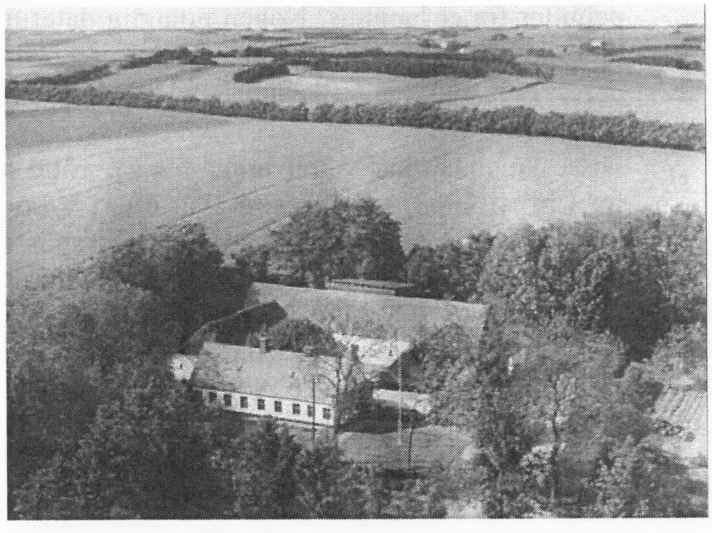

"Provstgaarden" – Skårupvej 44 i Klejtrup

Da seminariefonden blev oprettet inden 1770, overtog den Klejtrupgaard og beholdt den, indtil fonden i 1845 solgte de 3 af gårdene til selveje. De sidste tre gårde blev solgt i 1865. Desværre er Seminariefondens arkivalier forsvundet på Landsarkivet i Viborg for ca. 12 år siden, da var de udlånt til læsesalen og er så åbenbart blevet sat tilbage på et helt forkert sted. Personalet kan i al fald ikke finde dem. Dette begrænser i allerhøjeste grad vore muligheder for at få sikker viden om forholdene i Klejtrup – desværre.

Hvor har Klejtrupgaard ligget?
Vi ved det ikke med bestemthed. På et oversigtskort fra 1700 er kirken indtegnet, og syd for denne er der antydet noget, der kunne være Klejtrupgaard - det vil sige der hvor Brugsen, Sparekassen og Købmandsgården ligger i dag. Arealet er passende stort og tillige ret jævnt, hvad det nødvendigvis må være, når et så stort gårdkompleks kan være der, og det er tilpas højtliggende. Man ville aldrig anbringe et så stort kompleks på en skrånende grund, derfor er trekanten ved Brattingsborgvej helt udelukket; men der kunne også være en mulighed for det sted, hvor Brattingsborgskolen ligger i dag, der er der i al fald et kildevæld, så der har været gode muligheder for vand.

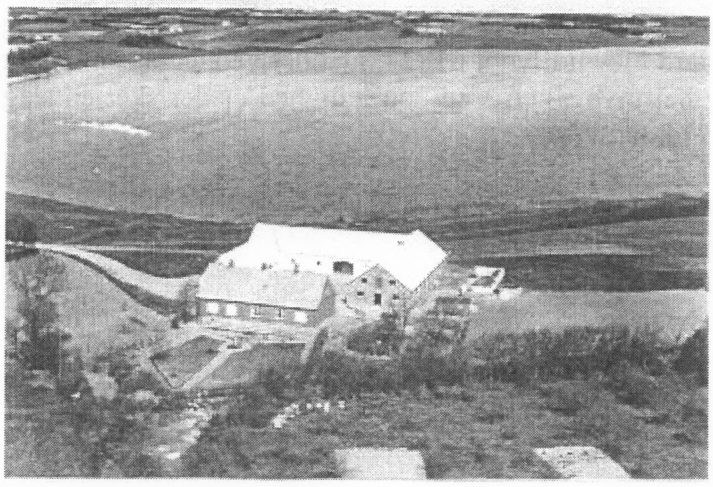

"Brattingsborg" på Søvej 16 i Klejtrup

Klejtrupgaard har helt sikkert bestået af 4 store tæt sammenbyggede gårde, men de er på et eller andet tidspunkt flyttet ud. Her mangler vi arkivalierne. Fra jordebøger i 1600-tallet og kongetiendeafgiften i 1686 ved vi, at der har været 4 fæstere i Klejtrupgaard, nemlig Michael Conradsen, Jens Frederiksen, Christen Madsen og Anders Christensen.

I Klejtrup kom den første folketælling i 1787. Her gik en person rundt og talte alle personer i sognet. Disse blev nedskrevet i det, vi kender som en Folketælling, hvor beboerne er opført i husstande med navn, alder og beskæftigelse.

Den første folketælling – 1787 i Klejtrup kan vi se følgende:

Dremstrup	Ane Jensdatter, bonde og gårdbeboer
Klejtrup	Morten Kristensen, bonde og gårdbeboer
	Friderik Knudsen, bonde og gårdbeboer
	Morten Knudsen, bonde og gårdbeboer
	Poul Nielsen, bonde og gårdbeboer
	Morten Jensen, bonde og gårdbeboer
Møllen	Niels Kristensen, møllefæster

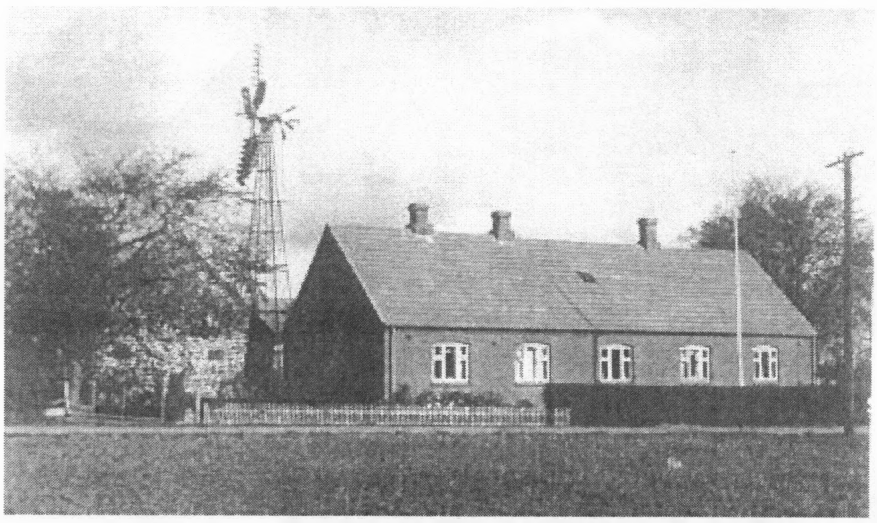

"Skallemosegaard" på Skårupvej 62 i Klejtrup

Dette giver tilsyneladende 5 gårde i Klejtrup og så Dremstrupgaard. Vi ved ikke med sikkerhed, om den er udflyttet på dette tidspunkt, men det får vi vished for i 1801. Friderik Knudsen og Morten Knudsen var brødre, så de har sikkert delt en gård.

I folketællingen 1801 har vi igen kun 4 gårde i Klejtrup og så Dremstrupgaard - en enlig gård, så da er den udflyttet:

Dremstrup	Jens Pedersen
Klejtrup	Morten Jensen
	Marianne Kristensdatter
	Niels Jensen
	Kristen Sørensen
Møllen	Niels Kristensen

De 4 gårde er: Brattingsborg (Søvej 16), Provstgaarden (Skårupvej 44), Skallemosegaard (Skårupvej 62) og Sjørringgaard (Herredsvejen 186).
Vi ved ikke med bestemthed, hvornår de forskellige gårde er flyttet ud til deres nuværende beliggenhed. Dog ved vi helt sikkert, at Sjørringgaard blev udflyttet i 1824, idet der ved en taksationsforretning i 1825 står, at gården er udflyttet og helt nybygget. Ved den lejlighed er der sket en slags jordfordeling, idet Sjørringgaard nu kun har 5 td. hartkorn.

Ved folketællingen i 1834 har vi 5 gårde i Klejtrup og så Dremstrupgaard:

Dremstrup	Maren Nielsdatter
Klejtrup	Christen Mortensen
	Jens Nielsen
	Peder Mortensen
	Knud Nielsen
	Mads Christensen
Møllen	Maren Nielsdatter

Denne status blev bibeholdt til 1865, hvor de 3 sidste gårde overgik til selveje. Og herefter startede en hel ny epoke for Klejtrup med udstykninger til husmandsbrug, der dukkede forretninger op osv. Men det er en helt anden historie.

"Sjørringgaard", Herredsvejen 186 i Klejtrup

Plejebørn

Af Mona Finderup

Når man begynder at undersøge, hvor ens forfædre stammer fra, skal man tit omkring de gamle folketællinger. Her blev hele sognets beboere anført med husbonden først, derefter konen, så børnene. Derefter er det tjenestefolk og så aftægtsfolk og pludselig et barn benævnt som plejebarn.
Hvor kom disse plejebørn fra?

Hvis det var muligt, tog familien sig ofte af et uægteskabeligt barn - det er dem, vi kalder uægte. Var en af døtrene "kommet galt af sted", ja, så kom barnet tit til bedsteforældrene. Her finder vi det store antal af plejebørn.

Der var også de børn, der havde mistet begge forældre. Her trådte øvrigheden ind, der blev valgt en formynder, tit et familiemedlem, der skulle have tilsyn med barnet, så man var sikker på, at det fik en ordentlig opdragelse, lærte sine salmevers og katekismus. Denne formynder skulle også sørge for, at en evt. arv ikke blev formøblet eller brugt forkert.

Men så har vi de børn, hvor moderen var tjenestepige, her var ofte ingen familie til at tage over, og her får vi så begrebet "Englemagere" - et uhyggeligt navn - der dækker over, at en ældre kone eller enke mod betaling tog sig af disse børn, men der var meget stor dødelighed hos disse damer, og det behøvede moderen jo ikke at få at vide, før hun skulle betale næste bidrag.
Et "uægte" barn kunne også lyses i kuld - det vil sige, at det blev anset som ægte barn i familien med samme rettigheder som familiens øvrige børn.

Det sidste hold inden for plejebørn er de børn, der var under fattigvæsenet. Her blev holdt auktion som over en flok kvæg, dog med den forskel at den, der bød mindst, fik overdraget barnet. Den eneste betingelse var, at man skulle holde barnet forsynet med mad og klæder og helst også sørge for, at det gik i skole, men det var det nu lidt småt med. Man havde jo betalt for barnet, og derfor skulle man jo også gerne udnytte en evt. arbejdskraft, og mange af disse halvstore børn har fået lov til at yde fuld ydelse som karl eller pige på gårdene.

Adoption er en ret sen "opfindelse" indført omkring 1923, og det betyder så, at barnet indgår som ægtefødt barn med samme rettigheder, og her er det, at der sker en del misforståelser. Indtil 1956 havde et adoptivbarn arveret efter både sine biologiske forældre og sine adoptivforældre- det har jo betydning for vores generation, et adoptivbarn født før 1958 har arveret til begge sider, hvis det ikke udtrykkeligt er ophævet i adoptionspapirerne.

Christian Ulrik Hansen

Frihedskæmper og foregangsmand

Af Birthe Ømark

I våbenhuset i Klejtrup kirke hænger der en mindetavle for den unge modstandsmand Christian Ulrik Hansen.

Mindetavlen gør ikke som sådan det store væsen af sig, nævner blot fødsels- og dødsdato, men fortæller ikke ret meget om den unge Christians liv og de dramatiske hændelser, som førte til hans alt for tidlige død.

Mindetavlen i våbenhuset i Klejtrup kirke

Mange har sikkert, som jeg selv, tænkt over, hvem denne unge mand var, som gav sit liv for Danmark i en alder af bare 23 år. Og man skal da heller ikke læse ret meget om den unge modstandsmand, før man bliver klar over, at han var et ganske usædvanligt menneske – en enestående ung mand med en sådan idealisme og glød, at det kun kan betage og vække den dybeste beundring.

I år er det som bekendt 70 år siden, Danmark blev besat af tyskerne og 65 år siden befrielsen kom. Det er en passende anledning til at skrive en artikel om Christian i årshæftet; en artikel, som på ingen måde vil kunne dække alle facetter eller være en fuldkommen beskrivelse, men jeg vil forsøge at tegne et portræt af en enestående ung mand, der sammen med sine kammerater i den grad gjorde en forskel. Og set i et historisk perspektiv er det ikke længe siden, at Christian gav det dyrebareste, vi har og måtte betale den højeste pris.

Barndommen i Farsø

Christian Ulrik Hansen blev født den 26. maj 1921 på Vannerup Vestergaard mellem Mølgaard og Haubro ved Farsø. Han var den ældste af en søskendeflok på fire. Forældrene, Kristine Marie og Arthur Henning Hansen, havde overtaget slægtsgården efter morfaderen, og drev den i en årrække. Netop morfaderen var en central person i den unge Christians liv, han prægede ham og gjorde ham til den helstøbte person, som han blev. Med sin dybe rod i den grundtvigske folkelighed og kristendomsforståelse fortalte morfaderen ham om Danmarkshistorien og kristendommen og gav ham en solid bagage med på vejen.

Christian gik i skole i Aalestrup, hvor han var en populær skikkelse blandt sine kammerater, og havde ord for at være en blid og venlig dreng. Han var en dygtig elev, og drømte om at blive videnskabsmand, og han var særdeles stolt, da det lykkedes ham både at få realeksamen fra Aalestrup Realskole og bagefter blive student fra Viborg Katedralskole.

Christian yderst til højre med to spejderkammerater, Per Sonne og Knud Malthe Poulsen, som også kom med i modstandsarbejdet.
Farsø blev under besættelsen et centralt sted for englændernes nedkastning af våben til modstandsbevægelsen, og dette skyldtes ikke mindst dyrlæge Aksel Sonne, der tog sine 3 sønner Jørn, Per og Bent med i det illegale arbejde.

Familien flyttede senere til Storgaard i Hærup, og heraf kommer tilknytningen til Klejtrup. Kristine Marie og Arthur Henning Hansen havde Storgaard i en længere årrække, og da de solgte den i 1949 flyttede familien først til Fristrup og siden til Hvornum, hvor Arthur døde i 1960. Da Kristine blev enke, flyttede hun tilbage til Klejtrup, hvor hun boede indtil sin død i 1971.

Studentertiden på Viborg Katedralskole

Der var ikke tradition for at studere i Christians familie. Han kom som nævnt fra et gammeldags bondemiljø, så det var en stor omvæltning for ham at komme på katedralskolen, og han havde det svært i begyndelsen. I sin bog "Chr. U. og hans venner" siger vennen Bob Ramsing:

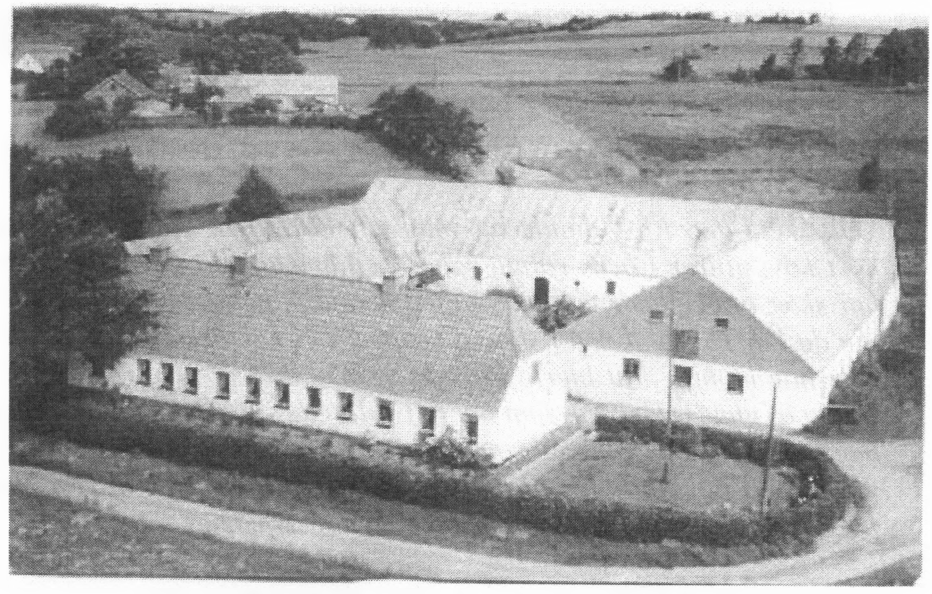

"Storgaard" på Hærupvej 12, hvor familien boede i en årrække

"Man havde simpelthen svært ved at tage ham alvorligt. Den kraftige bondeknøs med en rød hårtot daskende ned i panden. Hans fremtoning og påklædning var langt fra det, sønner og døtre af Viborgs bedrestillede borgere var vante til. Christian kom fra et jævnt hjem, og tiden på katedralskolen var en økonomisk belastning for familien. Som regel gik han i sorte ridestøvler og med jakken skødesløst opknappet. Klar over sine ydre mangler havde han for vane at stikke den ene hånd i lommen og rømme sig nervøst, når han skulle sige noget. Instinktivt satte de andre ham udenfor gruppen og regnede ham for en sær snegl."

Selv om han havde en svær start, så ændrede det sig, da kammeraterne fik øjnene op for Christians kvaliteter og værdier, og da han forlod skolen, var han det naturlige midtpunkt i en fasttømret vennekreds, der betragtede ham som leder og fulgte den vej, han angav, og størstedelen blev således også aktive medlemmer af modstandsbevægelsen. Blandt vennerne var de nærmeste Elith Olesen, Erik Nyemann og Inge Theut.

Den svære start på gymnasietiden kan også delvis skyldes, at Christian på dette tidspunkt, som mange unge, følte sig usikker og søgte efter et fast holdepunkt i tilværelsen. Han ville nå frem til et klart syn på alt, hele universet, hele menneskeheden og kulturen, og var i starten ved at opgive skolegangen. Han læste flittigt, men ikke lektier – i sin søgen kastede han sig over værker af Platon, Dante, Macchiavelli, Goethe, Shakespeare, Søren Kirkegaard og mange andre. Det medførte naturligvis dalende karakterer, og Christian måtte gå 2. g. om.

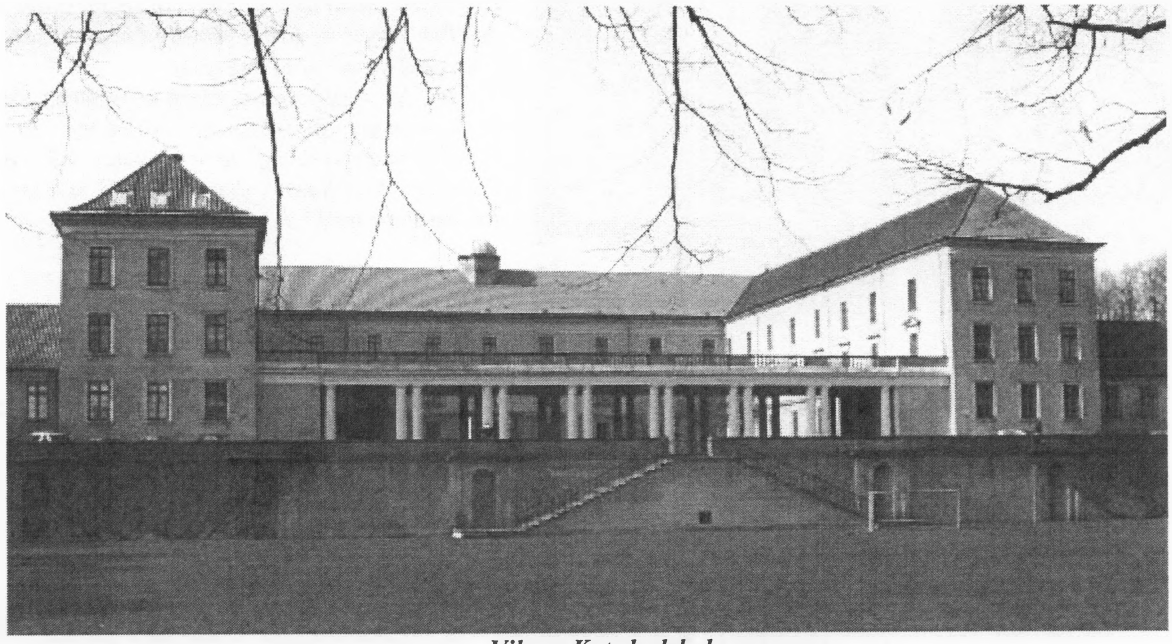

Viborg Katedralskole

Og endelig i efteråret 1940 fandt Christian sin vej, sit mål – han fortæller selv om det:

"Da skete det. En vidunderlig smuk efterårsaften. Solglødens stråler kysser den farveprangende høstskov, glitrer i åens rolige vand og flammer op i fjerne ruder østpå. I et af disse øjeblikke, der har skær af evighedens glans, så jeg det, følte jeg det – det Danmark, jeg skulle kæmpe for, og måske dø for. Da faldt den i slag, landsbyens kirkeklokke. Efterårsluften duvede og sitrede af malmets dirrende klange. Mit hjerte dirrede også – ikke af uro, rastløshed, angst eller spænding. Nej, det skjalv af glæde. Det var som om mit splittede sind, min sønderrevne sjæl blev helet og tonede i underskøn harmoni. Det var som om den gamle støvede frase om Gud, konge og fædreland blev levende og i mit sind blev til en treklang, så stærk, så skøn. Hin efterårskvæld fandt jeg den klippe, jeg kunne bygge på: Kristendommen og danskheden."

Christian var en ægte romantiker – han skrev også digte – og det kan godt være, hans sprogbrug kan virke lidt svulstig i dag, men han stod i den grad ved sine ord og beviste det til fulde i de følgende år. Nu var vejen klar for Christian, og hans stærke nationalfølelse blussede op.

Samme år læste Christian i Viborg Stifts Folkeblad et digt af forfatteren Nis Petersen, som hed "Seeren", og dette revsende digt gjorde stort indtryk på ham. Han kunne ikke glemme linjerne:

"Ikke for løgn og ondskab, siger den høvding og herre, men kun for ækel lunkenhed vil jeg udspy jer af min mund.

Det tøvende er nu forbi – forbi en sækfuld vaner – slut med skulk fra arv og gæld og skulk fra nådig tugt."

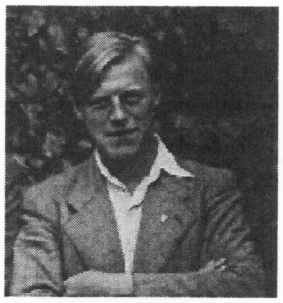

Christian følte, at digtet var skrevet specielt til ham, og han forstod, at der måtte handling til. Det chok og den handlingslammelse, som mange sikkert blev ramt af ved besættelsen den 9. april, blev hos Christian erstattet af trangen til at handle aktivt. Han havde det meget svært med den passive samarbejdspolitik, som regeringen opfordrede til, og han var på et meget tidligt tidspunkt med til at forberede modstandsbevægelsen, og, som vi siden skal se, en af de første, der gik aktivt ind i modstandskampen.

Også rent politisk var Christian i tvivl. Han var tidligt politisk interesseret, og i starten fandt han det naturligt at søge sit politiske ståsted hos Konservativ Ungdom. Han følte sig dog i længden ikke tilfreds i det selskab, og syntes at miste lidt af interessen for politik. Vennen Elith Olesen medvirkede imidlertid til at vække Christians interesse for et politisk parti, som skulle blive afgørende for resten af hans liv, nemlig Dansk Samling, stiftet af forfatteren Arne Sørensen i 1936. Dansk Samling vækkede straks Christians interesse, fordi det byggede på en kristen, national holdning. Christian fattede stor sympati for Arne Sørensen, der ligesom Christian stammede fra Himmerland, og han fik rektor på katedralskolen til at tillade, at der blev afholdt et møde med Arne Sørensen på skolen. Efter mødet blev der dannet en afdeling af Dansk Samling på skolen.

Christian havde fundet sit udgangspunkt, og han trivedes nu som en fisk i vandet. Han var utrættelig til at arrangere møder og finde talere, som han mente havde noget på hjerte. Han arrangerede en offentlig møderække, der strakte sig over mere end et halvt år og var meget velbesøgt – den samlede i hundredvis af viborgensere. Det var lykkedes Christian at få en del af tidens førende, landskendte personligheder til at tale. Blandt disse var højskoleforstander Robert Stærmose fra Støvring Højskole, kaptajn Bartholdy, Vilhelm la Cour og ikke mindst Kaj Munk, som læste sit skuespil "Niels Ebbesen".
Christian var en stor beundrer af Kaj Munk, og denne oplæsning gjorde et stort indtryk på ham. Med sin kompromisløshed, sit engagement og sin dybe overbevisning kan Christian minde en del om Kaj Munk.

Digterpræsten Kaj Munk

Det bør nævnes, at mange af de ovennævnte talere ligeledes holdt foredrag i Klejtrup i disse år.

Christian ledede selv disse møder, og han begyndte og sluttede dem med små taler, og selv om han ikke var den store taler, syntes tilhørerne godt om dem, fordi han fortalte om sine synspunkter og sine tanker med en smittende iver. Som en af hans kammerater har fortalt:
"det var en af hans yndlingstanker, at Viborg – som på reformationstiden – skulle blive arnestedet for en ny tid og for udbredelsen af de nye tanker, som han følge sig som repræsentant for."

Gymnasieårene var travle for Christian med skolearbejde, terrænsport om sommeren og studiekredsarbejde om vinteren samt deltagelse i Dansk Samling, der kom til at fylde en del. Medlemskabet i Dansk Samling medførte endvidere deltagelse i det illegale arbejde i form af salg og videreforddeling af Vilhelm la Cours forbudte pjecer "Om at sige ja og nej" og "Ord til os i dag", som fra Viborgafdelingen spredtes til store dele af Nordjylland.

Christian og vennen Erik Nyemann var også flittige leverandører til skolebladet Minerva – Christian med digte og artikler relateret til krigen og Erik med gode tegninger.

De to venner "specialiserede" sig også i at deltage i nazi-møder rundt omkring i omegnen. Erik kom ofte i klammeri og slagsmål med talerne på disse møder, og fik derved væltet møderne, mens Christian først hørte på den pågældende nazi-taler, hvorefter han indtog talerstolen og stille og roligt tilbageviste alle de udsagn, denne var fremkommet med.

Trods sine mange aktiviteter bestod Christian i forsommeren 1942 sin studentereksamen med et hæderligt resultat. Ved dimissionen holdt han en smuk og morsom takketale til skolen ud fra ordene om "at sætte livet ind for sandheden", som der står i skolens motto. Ord, som han til fulde levede op til.

Spirende modstand og Støvring Højskole
Efter sin eksamen stod Christian lidt famlende overfor sin fremtid. Udover skolelærdommen havde han erhvervet sig en bred viden, men han følte sig ikke klar til et videnskabeligt studium. Han ville gerne læse teologi, men opgav af flere grunde – som han selv udtrykte det:
"den vigtigste, at jeg kristeligt set er så uafklaret, at jeg ikke tør påtage mig det ansvar, som forkyndelsen af ordet er."

Ikke længe efter fik Christian et tilbud fra Robert Stærmose fra Støvring Højskole, som tilbød ham et par måneders ophold på højskolen som lærer. Tilbuddet skulle vise sig at være lige nøjagtig den håndsrækning, som den unge Christian havde brug for. På højskolen fandt han det mål, han havde stræbt efter – han ville være højskolelærer. Han følte det nærmest som et kald, og de få måneders ophold på højskolen fik en uvurderlig betydning for ham, og det er måske den allervigtigste periode i hans liv. Med sit varme og følsomme sind lod han sig fuldstændig opsluge af livet her, og samtidig fandt han den afklaring og sindsro, han havde søgt efter.

Da Christian i efteråret 1942 forlod Støvring Højskole havde han således fundet sin vej i livet, og han drømte om at være med til at sætte sit præg på højskolelivet. I første omgang begyndte han imidlertid på teologistudiet ved Aarhus Universitet, men opgav hurtigt, fordi han følte, at det ville være en omvej til hans endelige mål. I stedet lavede han en målrettet plan for sin fremtid, som han gennemgik med Robert Stærmose. Han ville have den bedste uddannelse af alle, og så ville han være ungdomsskolelærer. Robert Stærmose fortæller om planerne:

"Og så lagde Christian U. selv sin studieplan – en plan, der var præget af både dristighed og modenhed. Den førte ikke til nogen embedseksamen, sådan som de mere fornuftige vel ville have anbefalet, nej, et år i København eller på en dansk højskole, et år i Sverige (hos Alf Ahlberg), et år til ophold og rejser i de øvrige nordiske lande og derefter to år i Schweiz, Frankrig og England samt rejser i det øvrige Europa. Og for hvert enkelt afsnit af planen havde Christian føjet til, hvad han særligt ville studere."

Målet og retningen for fremtiden var klar, men først ville han gøre sin indsats i modstandsbevægelsen.

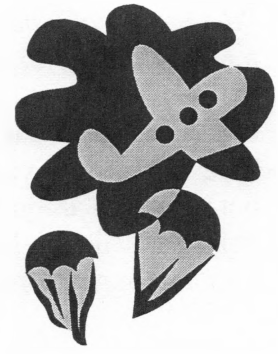

Christian var på dette tidspunkt allerede en del af den spirende modstandsbevægelse. Via sit engagement i Dansk Samling var han kommet i forbindelse med engelske faldskærmsjægere, og sammen med vennen Erik Nyemann deltog Christian i den allerførste nedkastning af allierede soldater og våben i Danmark. Denne nedkastning fandt sted ved Trend Storskov i nærheden af Farsø, og natten mellem den 31. juli og 1. august 1942 stod Christian og Erik således klar på Trend hede for at modtage disse første folk og containere. Nedkastningen lykkedes, og nu havde de to venner knyttet kontakter helt ind i hjertet af den spirende modstandsbevægelse.

Soldatertid og internering – 1942-43

Christians store uddannelsesplan syntes umulig at gennemføre i 1942 i det krigshærgede Europa. Derfor besluttede han at bruge sin tid på soldateruddannelse, og i november 1942 blev han indkaldt og påbegyndte sin soldatertjeneste. De unge mænd, som blev indkaldt til tjeneste ved de jyske regimenter i november 1942, måtte kort efter forlade Jylland. Tyskerne var begyndt at forberede et forsvar af den jyske vestkyst mod en eventuel allieret invasion, og de var ikke trygge ved at have danske styrker så tæt på. Efter tysk ordre blev alt dansk militær samlet på øerne, og Christian startede som rekrut i Odense.

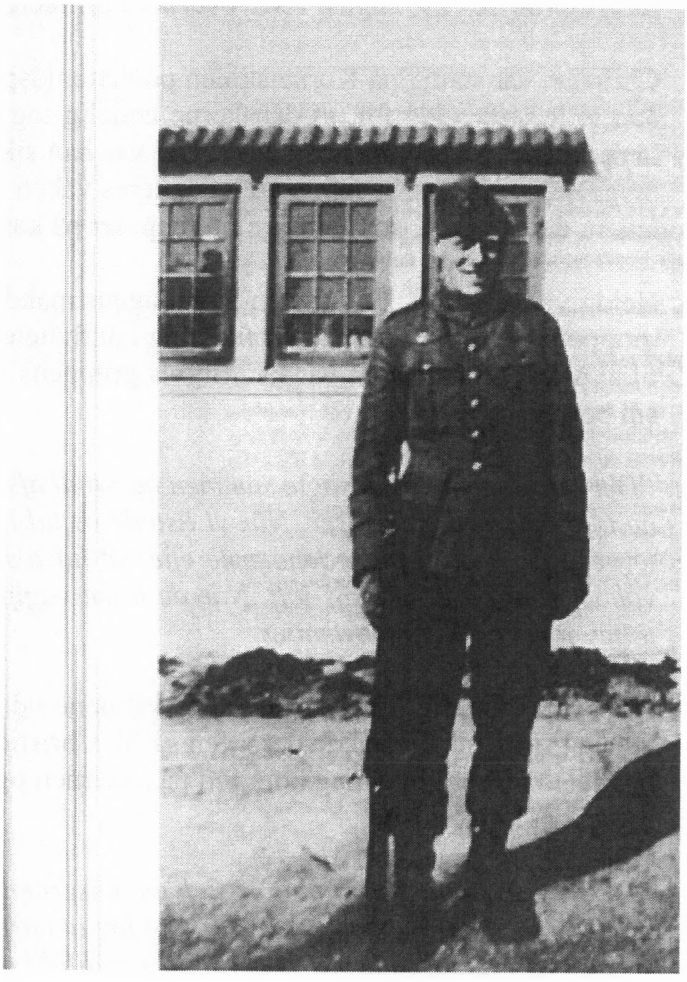

Christian som soldat i Odense i foråret 1943

Til sin egen overraskelse opdagede Christian, at han trivedes med soldaterlivet. Det var en stor oplevelse for ham og modnede ham yderligere. Der var noget i soldaternes levevis og bestemmelse, som harmonerede med noget dybt og oprindeligt i hans egen karakter. Således skriver han i et brev til gymnasiekammeraten Elith:

"Det er ikke filosoffen, der har udgrundet verdensgåden. Det har derimod elskeren, kunstneren og – soldaten. Thi de har alle oplevet livet som den dybe, stærke kærlighed og den alvorlige kamp. Kærlighed og kamp."

Efter rekruttiden i Odense startede Christian på Fodfolkets Kornet- og Løjtnantsskole i Næstved i forsommeren 1943. Også her trivedes han, men han blev samtidig klar over, at han ikke skulle være soldat. Som han beskriver det i et brev til veninden Inge Theut:

"Men jeg bliver aldrig mere end løjtnant. Jeg kunne slet ikke tænkte mig at fortsætte. Jeg egner mig ikke til at løse opgaver, som andre stiller og giver. Jeg vil helst selv sætte mig mine opgaver og selv skabe – om jeg så må sige. Kort sagt, jeg egner mig langt bedre til at skrive fristil end til at løse opgaver, hvor der i forvejen er et facit.
Jeg holder af at være her – på mange måder. Men jeg længes alligevel efter livet på en højskole."

Det fremgår tydeligt her, at Christian anser højskolelivet som sit egentlige og eneste rigtige kald.

Både i Odense og i Næstved fik Christian nye venner, og han arrangerede foredragsrækker i stil med dem, der var holdt i studentertiden i Viborg; han gjorde alt, hvad han kunne for at holde højskolen levende i sit sind. Udover soldatertjenesten, foredragsrækkerne og sit politiske engagement i Dansk Samling blev Christian også i stadig højere grad involveret i illegalt arbejde. Mens han var i Odense forsøgte han således at oprette nedkastningsgrupper på Fyn.

I 1943 var danskerne begyndt at vågne op til dåd, og trangen til aktiv modstand voksede sig stærkere for hver dag. Situationen i sommeren 1943 med voksende sabotage, demonstrationer, strejker og protester fra befolkningen var efterhånden blevet sådan, at der måtte ske noget. Det var tydeligt, at

den pålagte samarbejdspolitik var på vej mod et sammenbrud. Og det kom da også i sensommeren, da tyskerne den 29. august 1943 overfaldt militæret og internerede soldaterne.

Christian var stadig på Kornetskolen på dette tidspunkt, og man kunne måske have forestillet sig, at han ville være glad for, at danskerne endelig tog stilling og gik aktivt til modstand; han havde jo længe håbet på "norske tilstande". Det var han sikkert også, men han oplevede det som en stor ydmygelse, at soldaterne måtte aflevere deres våben uden virkelig kamp. Tyskerne tvang dem til at aflevere deres våben, som blev gemt i depoter på kasernen.

Heldigvis var Christian også en handlingens mand, og allerede i september var der dannet en illegal gruppe på kasernen, som snart fik gang i aktiviteter så som at stjæle de våben, de var blevet tvunget til at aflevere. Christian var naturligvis gruppens leder, og vennen Bob Ramsing fortæller om det i sin bog:

"Der var dage, hvor vi søgte sammen og fandt afsides steder, så vi udenfor hørevidde af andre kunne tale om vore oplevelser. Når vi listede os ud i natten, på strømpesokker og malet sorte i ansigterne. Når vi brød ind i depoterne efter at have sneget os forbi vagtposterne. Når vi fik de stjålne våben gemt på kasernens loft. Når de tyske vagtposter nogle gange skød efter os i mørket, og det føltes som en hædersbevisning."

Det syntes umuligt for gruppen at få våbnene ud fra kasernen og videre til modstandsbevægelsen, uden at tyskerne opdagede det. Men så fik Christian en genial idé – han fik en aftale i stand med en bondemand, som hver dag kom ind på kasernen og hentede gødningen fra soldaternes heste. Herom fortæller Bob Ramsing:

"Det var en fantastisk situation. Selvom kasernen var besat og bevogtet af tyskerne, og vi var fanger, så fik den brave bondemand stadig lov at køre ind og hente det møg, som hestene hver dag plaskede ned i staldrenderne. Det var jo værdifuld gødning, og nu betalte bondemanden vel tyskerne for at få lov til at hente det!

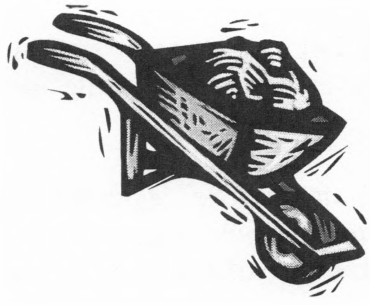

Christian brugte de fleste af os som vagtposter i området ved staldene, når han sammen med Eduard og Preben gemte nattens stjålne våben under hestepærerne på vognen. Det var åndeløse øjeblikke, når vi "tilfældigt" opholdt os i nærheden af porten. Med stive øjne fulgte vi bondemanden, der kørte ud med sin hemmelige last. Ville det gå godt denne gang? De tyske soldater stak altid deres bajonetter ned i hestepærerne, men de opdagede aldrig våbnene under den falske bund i vognen."

Man kan jo lige se situationen for sig – bondemanden, der nok så frejdigt kører våbnene ud fra kasernen og ud i friheden, lige for næsen af tyskerne.

Den 12. oktober 1943 blev soldaterne frigivet og fik lov til at forlade kasernen. Christian og fire andre af vennerne fra kasernen tog fra Næstved til København, men først hentede Christian og Eduard våbnene hos bondemanden. Dem bragte de med sig i et par godt tunge kufferter i toget til København.

Efterår 1943 i København – Holger Danske, sabotør og samlingsmand

Vel ankommet til København blev det igen en slags hverdag for de unge mænd. De vendte tilbage til arbejde eller studier, og samtidig fortsatte de i det skjulte deres engagement i det illegale arbejde. Christian sagde, at han ville genoptage sine teologistudier ved Københavns Universitet, men det var blot en forklaring på, hvorfor han slog sig ned i København. Han lejede et værelse hos Bob Ram-

sings forældre, hvor han kom og gik ubemærket. Han passede sit engagement i Dansk Samling og foretog også en del rejser til Jylland. Således var han allerede fra slutningen af oktober 1943 i gang med at organisere nedkastningsgrupper.

På dette tidspunkt var danskerne virkelig gået aktivt ind i modstandskampen. I september 1943 blev Danmarks Frihedsråd dannet, hvis hovedformål var at koordinere modstanden mod den tyske besættelse, herunder de forskellige modstandsgruppers arbejde. Frihedsrådet tog sig bl.a. af områder som våbenfordeling, der især vedrørte fordeling af de våben, som allierede flyvemaskiner nedkastede til modstandsbevægelsen, den illegale presse, udarbejdelse af lovforslag til et retsopgør efter krigens afslutning samt kontakt med politikerne. Således udgjorde Frihedsrådet det nærmeste, man kom en alternativ regering under besættelsen.

I foråret 1943 var modstandsgruppen Holger Danske blevet stiftet. Det var en af de største modstandsgrupper i København, og den talte hen ved 350 medlemmer hen mod krigens slutning. Gruppen stod for likvidering af ca. 200 stikkere og mere end 100 sabotageaktioner. I 1943 var der endnu ikke så mange medlemmer, og blandt dem, der havde været med fra starten var de berømte modstandsmænd Flammen og Citronen. Holger Danske var ligesom hovedorganisationen, og der dannedes forskellige undergrupper – Holger Danske, eller HD, 1, 2, 3, 4 og 5. Medlemmerne af disse grupper kendte ikke noget til hinanden på grund af den løse struktur, så de kunne ikke røbe hinden under tortur, og hvis en gruppe blev afsløret, fortsatte de andre grupper ufortrødent.

Christian fik hurtigt kontakt med Holger Danske, og sammen med vennerne fra Kornetskolen, gymnasiekammeraten Erik Nyemann og barndomsvennen Per Sonne dannede de HD 4 med Christian som leder. Nu var de for alvor gået ind i den aktive kamp, og de gennemførte en række heldige sabotageaktioner bl.a. sammen med Flammen og Citronen, som var med på gruppens første sabotageaktion, og optrådte som en slags instruktører.

Det må have været en underlig, surrealistisk oplevelse at have taget det afgørende skridt ind i aktiv kamp. Der var grænser, der skulle overskrides, for slet ikke at nævne det helt ubeskrivelige pres, det må have været hele tiden at være på vagt, bange for at blive opdaget eller stukket.

Til aktionerne havde Christian for vane at møde op iklædt sort regnfrakke og blød hat, en påklædning, han ellers aldrig ville bruge, og under aktionen slog han frakkekraven op og trak hatten godt ned i panden. Da de andre efterhånden mente, at han havde brugt denne forklædning lidt for tit, tog de forklædningen fra ham, og derefter gik han rundt i en stor, grå militærkappe, de havde stjålet på kasernen i Næstved og en grå hue.

Frihedsrådet udpegede snart Christian til at være organisator af alle modstandsgrupper i Himmerland, så han var hyppigt i Jylland. Umiddelbart efter frigivelsen fra kasernen i Næstved i oktober havde Christian ligeledes besøgt Robert Stærmose på Støvring Højskole, og bedt ham hjælpe sig med at komme i kontakt med Flemming Juncker fra godset Overgaard ved Mariager. Juncker var samler og leder af modstandsbevægelsen i Jylland, og havde bl.a. arrangeret den første nedkastning ved Trend i 1942, hvor Christian også deltog.

Flemming Juncker tog godt imod den unge Christian, og han ledte netop efter en mand, der kunne afløse hans hidtidige hjælper Jørgen Diemer i arbejdet med at organisere nedkastningsgrupper. Og Christian var den helt rigtige mand til jobbet. Juncker fortæller om mødet med Christian:

"Christian U. var så helt optaget af kampen og sine opgaver, at man straks kom til at holde af ham. Der fandtes ikke svig i denne unge mand, og han førte sin stærke kristentro med sig på en stilfærdig, men overbevisende måde. Romantiker var han, men alligevel praktisk anlagt og velegnet til

dette arbejde på grund af sin jyske herkomst og de mange kontakter, han havde, især i Nordjylland."

Mødet med Flemming Juncker satte Christian i gang med hans måske mest betydningsfulde arbejde i modstandskampen. Han overtog Diemers arbejde, og blev snart Junckers højre hånd i ledelsen af modstandsbevægelsen i Jylland. Fra november 1943 og frem til slutningen af februar 1944 kom Christian mindst en gang om ugen til slottet for at aflægge rapport til Juncker og få nye retningslinjer.

Pastor Harald Sandbæk – manden, der etablerede den berømte Sandbæk-gruppe i Hersom

Christians vigtigste opgave var i denne forbindelse at rejse rundt i Jylland og oprette nye nedkastningsgrupper til modtagelse af våben. Han startede med at oprette en gruppe i barndomsbyen Farsø, og denne gruppe bestod af gamle barndomskammerater. Der blev ligeledes oprettet grupper i Års, Ranum, Skive og Viborg.

Og af lokal interesse for os i Klejtrup – der var jo Sandbæk-gruppen i Hersom, som var oprettet af Christians gamle ven, pastor Harald Sandbæk. Da Sandbæk blev eftersøgt og måtte forsvinde, var det Christian, der på ny fik startet gruppen og skabte kontakt til faldskærmsfolkene.

Det var en meget travl tid for Christian, og han overkom det utroligste; samtidig med at han rejste rundt og startede grupper, var han indimellem tilbage i København, hvor han stadig ledede HD 4 og deltog i en række sabotageaktioner. Og han fik også tid til at skrive, både artikler og digte og især breve til venner og familie.

To af vore lokale frihedskæmpere: Svend Bohnsen (tv) fra Hærup og Johannes Brüld (th) fra Klejtrup – begge var medlemmer af Sandbækgruppen

Kort før julen 1943 besøgte Christian digterpræsten Kaj Munk i Vedersø. Christian kendte Munk fra dennes besøg i Viborg, og han beundrede Munk grænseløst. Besøget var formodentlig i et illegalt ærinde, og de to havde en tre-fire timer lang samtale. Det besøg kom til at betyde meget for ham. Da Christian forlod Vedersø præstegård sagde Kaj Munk til afsked "Gud i vold". Disse ord tog Christian til sig og gjorde til sine. Normalt sluttede han sine breve med "en Frimandshilsen", men efter besøget hos Kaj Munk sluttede Christian alle sine breve med "Gud i vold".

Perioden omkring nytåret 1943-44 var en mærkelig tid. Krigen havde taget et afgørende vendepunkt, tyskerne var på tilbagetog de fleste steder, og nu ventede man på en stor allieret invasion af det europæiske fastland. Næsten hver nat blev der kastet våben ned fra luften til den danske modstandsbevægelse. Sabotagen udviklede sig hastigt over hele landet og flere og flere kom med i kam-

pen. Christian fortsatte sit travle liv, og rejste flittigt rundt. Sammen med Juncker ledede han nu den jyske modstandsbevægelse. Men så skete katastrofen.

Nu blev det alvor – fængsel og tortur, men stadig håb

I weekenden den 26. og 27. februar 1944 besøgte Christian sine gamle venner Inge og Willi Theut i Århus, og de havde et par dejlige dage. Og dog var Christian klar over, at han stod overfor store vanskeligheder i det illegale arbejde. Netop i de dage var nedkastningsgruppen i Års blevet optrævlet, og mange af Christians bedste venner sad som fanger hos tyskerne. Det var nu Christians opgave at forhindre, at katastrofen bredte sig til de andre nedkastningsgrupper i Himmerland.

Begyndelsen til denne optrævling var en tåbelig og dum optræden af en mand fra Årsgruppen. Kammeraterne i gruppen havde opdaget, at han talte for meget til fremmede om sit illegale arbejde, og de besluttede, at han skulle sendes til Sverige. På vejen gjorde han imidlertid ophold i Ålborg, hvor han gik på restaurant. Her sad han og pralede af sine bedrifter overfor en kvinde, som viste sig at være stikker – den berygtede "Spion-Grete". Hun stak ham til tyskerne, og han blev anholdt af Gestapo. Under tortur røbede han hele Årsgruppen, som blev anholdt samme dag. Med gruppens tætte kontakt til Farsøgruppen var det uundgåeligt, at denne også blev røbet, og den 29. februar fortsatte Gestapo jagten i Farsø, hvor det lykkedes 4 medlemmer at undslippe; resten blev taget.

Næsten samtidig med arrestationerne i Farsø rejste Christian til Ålborg for at forsøge at forhindre yderligere optrævling af nedkastningsgrupperne i Himmerland og det øvrige Nordjylland. I Ålborg skulle han mødes med en anden modstandsmand, og de to venner mødtes på Budolfi Plads, helt intetanende om arrestationerne i Farsø. De satte sig på en bænk og diskuterede situationen, men samtalen blev kort. Bænken, de sad på, lå lige foran vinduerne i Højskolehotellet på Banegårdspladsen, og her havde Gestapo indrettet hovedkvarter. Fra vinduerne opdagede Gestapofolkene Christian, der som sædvanlig var iført sin grå kappe og hue, og pludselig kørte en bil op foran de to på bænken, og bevæbnede Gestapofolk sprang ud og anholdt Christian og hans ven.

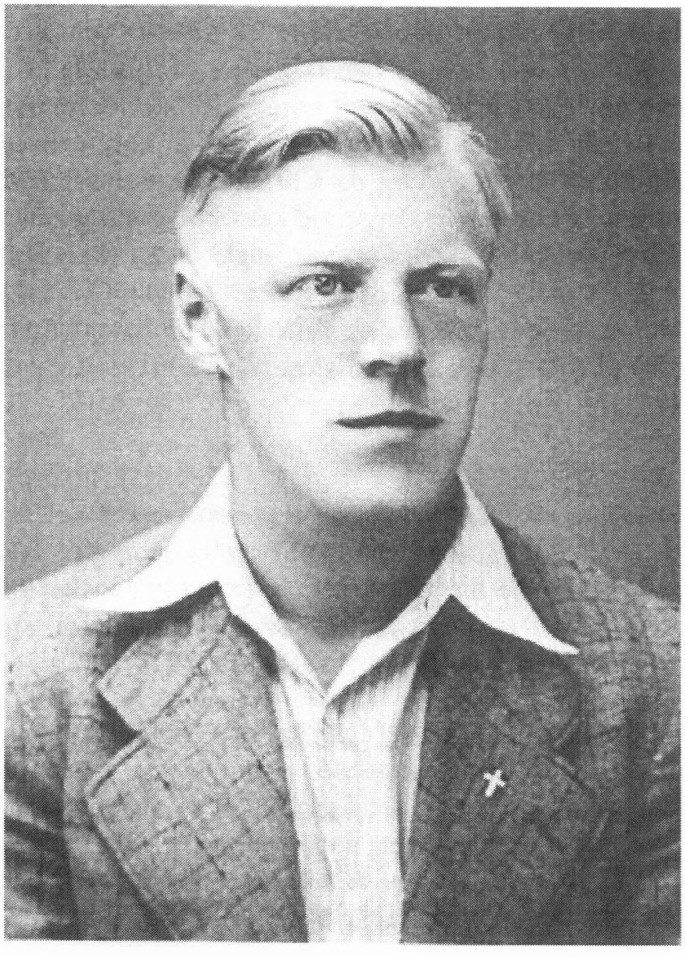

De kom omgående i forhør, og Gestapo vidste, at de havde gjort en god fangst. På et tidspunkt lykkedes det Christian at rive sig løs fra to Gestapofolk, der holdt ham fast. I en fart fik han snoet sig ud af sin kappe, og satte i et spring ud ad vinduet på første sal. Han slap godt fra faldet og begyndte at løbe væk, men en Gestapomand skød efter ham og ramte ham i det ene ben, så han sank sammen. Og nu havde han ikke en chance for at undslippe arrestation.

I den første tid sad Christian i isolation i arresten i Ålborg, og netop fordi han sad i isolation, ved vi ikke så meget om den behandling han fik af tyskerne. Der er dog ingen tvivl om, at han blev udsat for en meget hård tortur. Det fortælles, at han en gang blev bragt ud af forhørslokalet i bevidstløs tilstand. Tyskerne trak ham ned ad en trappe, og lod hans hoved dunke mod trappens cementtrin. Trods

de voldsomme forhør røbede Christian aldrig ét ord, og det lykkedes ham at få Gestapo til at tro, at han "kun" var ansvarlig for modstandsarbejdet i Vesthimmerland. Tyskerne opdagede aldrig, hvor stor en rolle, Christian reelt spillede, og at hans viden kunne have givet Gestapo en dyb indsigt i hele modstandsbevægelsen.

Modstandsfolk over hele landet nærede en grænseløs tillid til Christian; dette faktum ses bl.a. ved, at ingen modstandsfolk gik under jorden, da han blev arresteret – man forventede, at han kunne holde tæt, og det gjorde han. Hverken vennerne i HD 4 eller de tilbageværende i Farsø foretog sig noget. Og Flemming Juncker blev på Overgaard.

I Klejtrup følte modstandsfolkene – efter sigende – alligevel jorden brænde under sig; med optrævlingen af grupperne i Års og Farsø kom det lidt for tæt på! De tvivlede på ingen måde på Christian, men Walther Lonsdale og Børge "Maler" Egelund Nielsen valgte alligevel at finde et andet logi i de første dage efter arrestationen.

Under et af de mange forhør kunne Christian på spørgsmålene forstå, at tyskerne havde Juncker i kikkerten og at de var ved at indkredse hans aktiviteter. Nu skulle der handles hurtigt, og det lykkedes Christian i al hemmelighed at få smuglet en advarsel ud til Flemming Juncker, som kort efter rejste til England. Så på den måde kan man sige, at forhøret alligevel førte til noget positivt.

Mens Christian sad i arresten i Ålborg, lagde hans venner planer for at befri ham, og der blev faktisk gjort to forsøg på at befri ham. Det første forsøg mislykkedes imidlertid, da de blev opdaget af tyskerne.

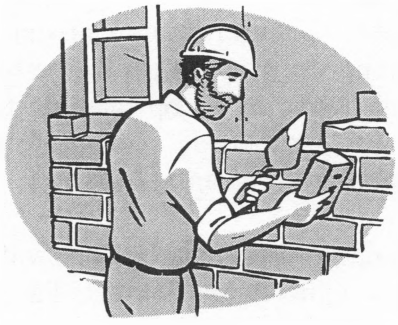

Det andet forsøg ville sandsynligvis være lykkedes, hvis de altså kunne have fået Christian med sig. Der var et ombygningsarbejde i gang i arresten, og vennerne fra HD 4 dukkede op iført murertøj. De blandede sig med de øvrige håndværkere, og planen var, at de ville forsøge at få fat i Christian, når han skulle på gårdtur, og så få ham med ud gennem et hul, der var brudt i muren i forbindelse med ombygningen. Udenfor holdt en lille lastbil parat til at køre dem alle væk. Det hele gik efter planen, og da Christian kom humpende ud på gårdtur, trådte en af kammeraterne ind i det hul, der var slået i muren, så Christian kunne se ham. Det var nogle åndeløse sekunder, inden Christian fik øje på ham, og derefter på de andre. Det ville have været så enkelt at følge med vennerne ud i friheden, men Christian så længe på dem, smilede og rystede så på hovedet. Det var helt tydeligt, at han ikke ville med, og kammeraterne måtte tage af sted uden Christian, og de var dybt frustrerede.

Først senere fik vennerne en forklaring på, hvorfor Christian ikke ville med. I et af sine sidste breve til dem takker han for deres trofasthed. Han undskylder, at han ikke fulgte med dem, men forklarer, at han følte, at det ville være at svigte de kammerater, der ligesom han var fængslet, men som ikke kunne befries ved denne lejlighed. Det er helt sikkert denne hændelse, som Flemming Juncker har haft i tankerne, da han sagde om Christian, at *"han var totalt fri for egocentriske anlæg og kun tænkte på den sag, han ønskede at tjene, og overfor hvilken han var nærmest urimeligt loyal"*.

Under sit fængselsophold skrev Christian en lang række breve til sin familie og sine venner; breve som det lykkedes ham at smugle ud af fængslet. En del af disse breve blev offentliggjort i den illegale presse, og i efteråret 1945 samlede og udgav gymnasievennerne Elith Olesen og Inge Theut et udvalg af brevene i bogform. Det er nogle meget gribende og meget, meget rørende breve, og jeg vil ikke gengive nogle af dem her; de kan læses i sin helhed i bogen. Brevene er meget velskrevne og vidner tydeligt om Christians store kunstneriske talent. Det fremgår tydeligt af brevene, at det

var Christian meget magtpåliggende at få fortalt venner og familie, hvorfor han valgte den vej, han gjorde, at det var noget, han måtte gøre. Det var ligeledes meget vigtigt for ham at fortælle vennerne, hvor meget deres venskab betød for ham, som han skrev i et af sine sidste breve: *"Venner bliver altid en del af hinanden. Således er det også med os. Noget af jer dør med mig – og noget af mig lever med jer."*

Det allervigtigste var dog at fortælle sine kære derhjemme i Klejtrup hvor højt, han elskede dem. I sit mest rørende brev til moderen takker Christian sine forældre for alt, hvad de har været for ham og beder dem passe godt på hans søskende. Med sine breve fik Christian sagt så meget, og kom så tæt på sine nærmeste, som det nok er de færreste forundt.

I starten af sit fængselsophold havde Christian stadig håbet om at "slippe" med en livstidsdom eller få en benådning, men som tiden gik, blev tanken om en dødsdom mere og mere nærværende. Det er meget gribende at se den blot 23-årige Christians stigende fortrolighed med døden og hans accept af, at det sandsynligvis ville ende med en dødsdom. Man kan spørge sig selv om Christian har været klar over, at han ville få den skæbne, som han fik. Han kæmpede hårdt og utrætteligt, og han gik i en konstant risiko for at blive opdaget, stukket og arresteret. Han lagde aldrig skjul på, at han levede, så hans liv kunne ende med en dødsdom. Men han var aldrig i tvivl om, at hans offer var det hele værd, og han traf de valg, der føltes rigtige for ham. Han var i besiddelse af en stor indre ro og en ligeså stor ansvarsfølelse, og for ham var idealerne om tro, håb, kærlighed, frihed, sandhed, ret, pligt, ære og troskab begreber, som han i høj grad kæmpede for – han var parat til at betale med livet for sine idealer.

Det må have været uendeligt svært for et ungt menneske, der elskede livet, at forlige sig med tanken om måske at skulle dø. Og Christian elskede livet, og han var fuld af idéer til, hvad han ville, når krigen var forbi. Imidlertid så Christian sin eventuelle dødsdom som en del af et større hele, og den var langt fra meningsløs; som han skrev i et af sine breve: *"For at et folk skal kunne leve, må nødvendigvis nogen kunne dø."*

Overførelse til Horserød og senere Vestre Fængsel

Sidst i april 1944 blev Christian og en række øvrige fanger kørt fra arresten i Ålborg og overført til Horserød-lejren i Nordsjælland. Her var forholdene lidt mere frie, og Christian begyndte i det små at håbe på en lidt mildere dom.

Efter en måneds tid i Horserød blev Christian, nogle barndomsvenner fra Farsø-gruppen og kammeraterne fra HD 4 imidlertid overført til Vestre Fængsel, og så vidste man godt, hvor det bar hen. I Vestre Fængsel delte Christian og hans venner celle med medlemmerne af den berømte modstandsgruppe fra Hvidsten Kro. Hvidstengruppen var i perioden fra marts 1943 til marts 1944 et af de mest betydningsfulde centre for våbenmodtagelse, men blev røbet næsten umiddelbart efter afsløringen af grupperne i Års og Farsø. Folkene fra Hvidsten var af samme støbning som Christian, rolige og stoute jyder med lune og en dyb national og kristen holdning.

Christian og kromanden Marius Fiil blev de naturlige ledere for gruppen, der forsøgte at holde modet højt både hos sig selv og hinanden. En af de få overlevende fra Hvidstengruppen fortæller følgende om tiden i Vestre Fængsel:

"Det er nok svært at tro mig, når jeg siger, at dette faktisk var en lykkelig tid. Ikke én faldt sammen eller gav efter. Tværtimod havde vi diskussioner, tit med et meget spændende indhold, eller vi spillede kort og havde det ofte meget fornøjeligt. Der blev fortalt historier – jo længere, jo bedre. Christian U. sørgede for, at vi fik motion, vi gjorde gymnastik og holdt brydekampe på madrasserne på gulvet.....Hvis vi var trætte af at diskutere eller spille kort, skete det også, at Højskolesangbogen kom frem. Så sang vi med Steensgaard og Niels Fiil som forsangere. Hver aften kl. 20 havde vi aftenandagt, og det var Christian, der ledede den. Denne 23-årige student var virkelig en personlighed. Vi kaldte ham "Den Røde", og han overraskede os gang på gang med sin erfaring og sin evne til at fortolke Biblens ord. Ingen rørte sig eller sagde noget, når han talte. Hver aften, når vi havde sunget den sidste sang, vaskede og barberede alle sig for at være parate til at møde i krigsretten. Ingen vidste, hvornår det ville ske. Så placerede vi de atten madrasser på gulvet og lagde os med hovederne ind mod væggen og fødderne mod hinanden. "Den Røde" bad Fadervor, og vi lagde os til at sove uden at tænke på, hvad der kunne ske næste dag."

Marius Fiil og Christian havde mange dybe samtaler, og de forsøgte endda at arrangere et flugtforsøg, som imidlertid mislykkedes.

Dødsdom og henrettelse

Den 19. juni 1944 blev Årsgruppen, tre medlemmer fra Farsøgruppen og Christian kørt til krigsretten på Dagmarhus i København. De kom alle i et langt forhør, og dernæst kørt tilbage til Vestre Fængsel. Næste morgen, den 20. juni, blev fangerne igen kørt til krigsretten, hvor de i en bestemt orden blev placeret på to rækker stole, og hver for sig fik lov til at udtale sig. Da Christian fik ordet, forsøgte han at tage hele skylden på sig, men dommerne var uinteresserede i at høre på ham. Hele processen var jo en skueproces, det hele var afgjort på forhånd. Da dommen blev afsagt, blev alle på første række dømt til døden.

Da fangerne kom tilbage til Vestre Fængsel, blev de dødsdømte straks ført til eneceller, men de fik alligevel lejlighed til at sige farvel til kammeraterne i den celle, de havde delt så længe. Også dette var Christians fortjeneste: han havde bedt sine kammerater "glemme en ting" i cellen, så der blev lejlighed til at komme op og sige farvel. Og sådan blev det. I cellen blev der vekslet faste håndtryk, men sagt meget lidt. Christian og kammeraterne indgav en ansøgning om benådning, men den blev straks afslået af tyskerne.

Efter at have fået sin dødsdom skriver Christian sine sidste breve til vennerne og familien. Endnu engang beder han dem forstå, at han valgte den vej, han måtte gå, og at han er helt afklaret med sin skæbne. I brevet til familien beder han dem hilse pastor Harald Sandbæk, der var stærkt eftersøgt af Gestapo, og sige, at han bør tage i sikkerhed i Sverige.

Den 22. juni fik Dansk Røde Kors meddelelse om dødsdommene, og der blev straks ringet til de pårørende. Christians mor, Kristine Hansen, har i et interview fortalt følgende:

"Den 22. juni fik vi gennem Røde Kors at vide, at Christian var dømt til døden. Vi tog straks af sted i bil med det samme, men først dagen efter ved middagstid nåede vi København, hvor vi fik at vide, at Christian samme morgen var henrettet."

Dybt tragisk fik Christians forældre ingen chance for at se deres søn en sidste gang. Ved daggry den 23. juni 1944 blev Christian og 7 andre fra Års- og Farsøgrupperne henrettet i Ryvangen. Mange unge liv sluttede dermed alt for tidligt. Det er efterfølgen-

de blevet nævnt, at henrettelsen af disse 8 unge mænd var tyskernes hævn på en storstilet og vellykket sabotageaktion i København.

Hjemme i Farsø havde man forberedt Sankt Hansfest, men da meddelelsen om Christians død nåede frem, blev den aflyst, og man samledes i stedet i kirken til en mindegudstjeneste.

En uge senere, den 29. juni, blev medlemmerne af Hvidstengruppen ligeledes henrettet i Ryvangen.

Efter befrielsen i maj 1945 blev Christians lig fundet på tyskernes begravelsesplads i Ryvangen blandt flere hundrede frihedskæmperes lig, og den 9. juli 1945 blev han bisat fra Københavns Domkirke sammen med blandt andre vennerne fra Farsø. Christian Ulrik Hansen ligger begravet i Ryvangen, hvor der den 29. august 1945 blev holdt en begravelseshøjtidelighed for en lang række frihedskæmpere.

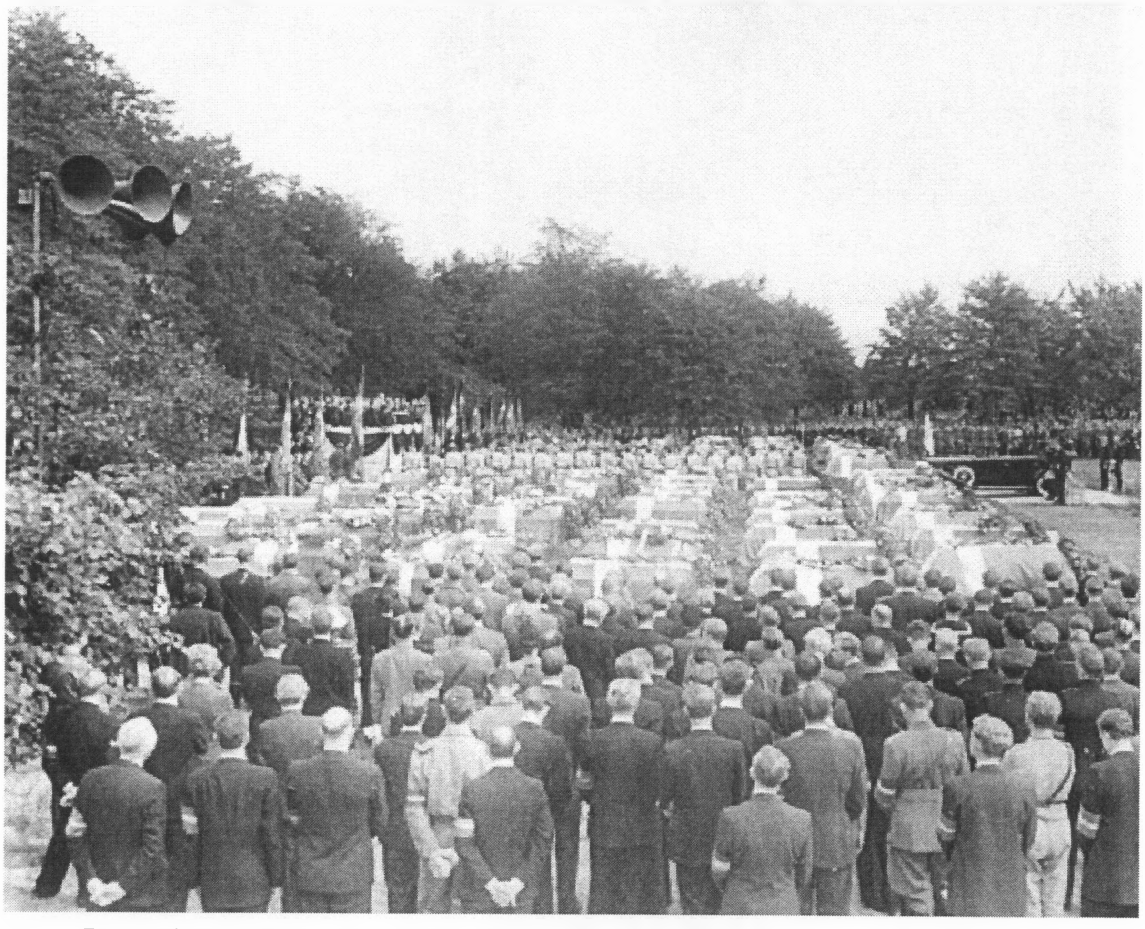

Begravelseshøjtideligheden i Ryvangen den 29. august 1945 for de faldne frihedskæmpere

Selv om Christian ikke var medlem af Sandbækgruppen, var han tæt knyttet til den. Pastor Harald Sandbæk var hans gode ven, og han genstartede gruppen, da Sandbæk gik under jorden. Da man for nogle år siden ville rejse en mindesten for Sandbækgruppen ved deres nedkastningssted i Skamrisdal, valgte man derfor også et vers fra et af Christians digte til at stå på mindestenen. Verset stammer fra digtet Røde Roser, som Christian skrev, mens han gik i gymnasiet. Det er stærke vers, der viser både hans store engagement, men også den frustration og afmagt, han må have følt.

Digtet er gengivet i sin helhed sidst i artiklen.

Afsløringen af mindestenen for Sandbækgruppen den 12. juni 2003. Stenen afsløres af borgmester Gunnar Korsbæk og Ole Nørskov, som var med i gruppen.

Kilder:
Christian Ulrik Hansen – en ung dansk frihedskæmpers sidste breve fra fængslet før henrettelsen den 23. juni 1944: udgivet af Elith Olesen og Inge Theut, Samlerens Forlag, København 1945.

Bob Ramsing: Chr. U. og hans venner – historien om en usædvanlig ung modstandsmand og hans vej ind i kampen og døden. Samlerens Forlag, København 1985.

Diverse avisartikler

Røde roser

Og på mit skrivebord står
et glas med blussende blomster,
roser røde som blodet,
der siver af åbne sår.

Men rundt om på verdens marker
står blodige roser i flor,
de gløder i Suomis skove
blomstrer i Norges jord;
hen over Ruslands stepper
ligger der blodrøde tæpper
af blussende roser.

På havenes stenede kyster,
i sandørknens flimrende øde
spirer af unge bryster
blomster af blod så røde.
Og fra storbyens søndrede gade
løfter de op i tågen
de blødende blade.

Dybt i mit eget bryst
blev også plantet et frø
til at spire og modnes i høst
- og blomstre, når jeg skal dø.

Dog ak – måske gik det ud
hin gryende dag i vår,
da Danmark forgæves gik bud
for at kalde til værn om sin gård;
måske det rådned' den dag,
det var skabt til at spire og gro
og blomstre under et blafrende flag
i blødende tro.

Her sikker jeg blot og stirrer
på blomsterne hist på mit bord,
mens vildt i sjælen dirrer
smerte foruden ord.

Da plantes dybt i mit bryst
et frø til at spire på ny,
det skal vokse sig stærkt og blomstre
i frihedens morgengry.

Livet er viet til kampen,
jeg selv til at ligge en dag
måske med knuste lemmer,
mens hjertet standser sit slag.
Og dybt af brystet, der skyder
en rose i purpurglød
og tolker de sange, jeg aldrig sang,
før jeg var død.

Ovenstående digt skrev Christian i vinteren 1941-42, mens han gik i 3.g.

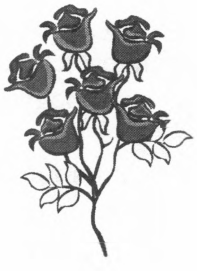

Året der gik...

Af Ragna Kolind

Så er det igen tid at kigge i årskalenderen for at samle op på Klejtrup sogn i det forgangne år – 2009. Og igen må man forundres over, hvor meget der når at forandre sig på så kort tid i så forholdsvist et lille sogn, som Klejtrup sogn jo er.

Som jeg skrev om sidste år, var noget at det, der skulle følges op på i år, bygning af det nye friplejehjem. Og efter en årrække uden plejehjem i byen blev 2009 så året, hvor det igen blev muligt at få de sidste år af sit liv på et hjem i Klejtrup. I Sandstrædet blev det fine friplejehjem færdig til indvielse i november måned, og siden er der gradvis flyttet ældre mennesker ind i de dejlige omgivelser.
Det er et stort aktiv for ældre medborgere, som ønsker lidt mere af sit plejehjemsophold, end der kan tilbydes fra det offentlige. Og det har vist sig, at der faktisk er en hel del borgere, som gerne vil betale sig til ekstra ydelser.
Samtidig kan sognet glæde sig over ekstra arbejdspladser. Netop arbejdspladser er jo en mangelvare herude på landet, så et hvert tiltag, som kan rette op på det, vil være en stor gevinst for sognet.

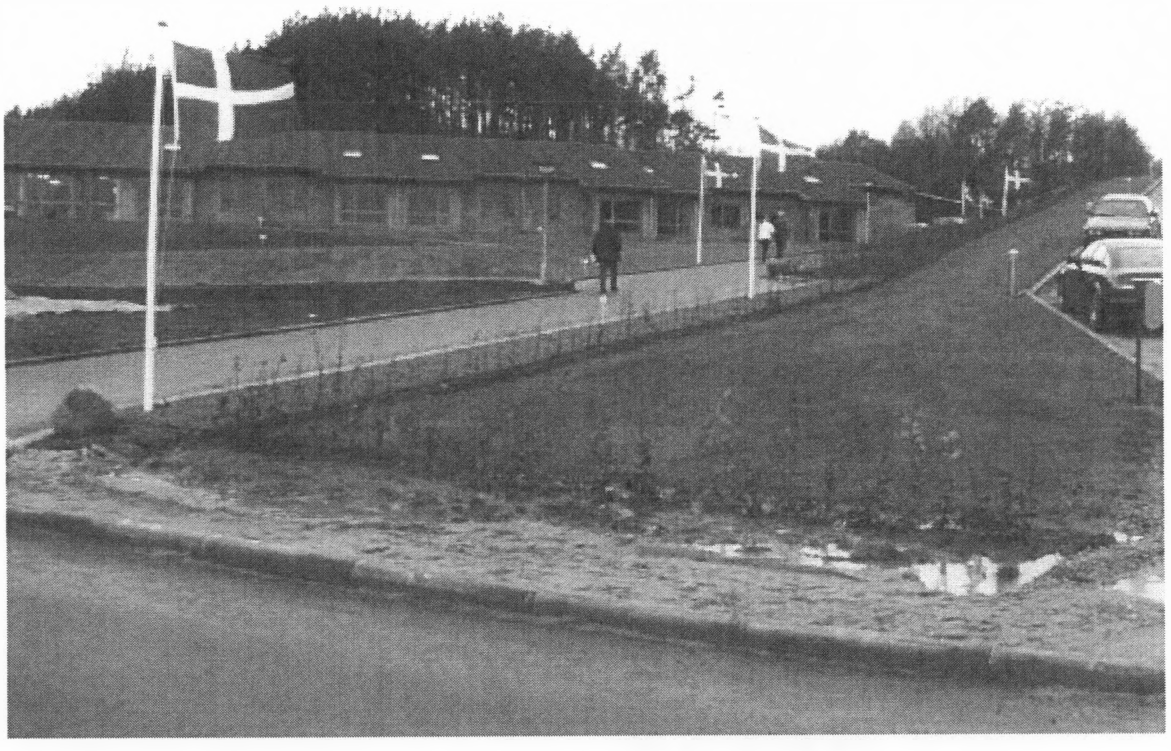

Den 14. november 2009 var der indvielse af Friplejehjemmet på Sandstræde i Klejtrup

Sommeren bød igen på den årlige byfest. Siden sidst i 1990'erne har det ind imellem været svært at få alle mand af huse i festugen, men det er igennem de seneste år igen begyndt at gå fremad. Og i 2009 blev det en ovenud succes, hvilket blot viser, at man ikke skal give op, selvom det kan se lidt sløjt ud ind imellem med tilslutningen til lokale projekter. Blot man holder gejsten oppe og prøver at forny sig, så vender den negative tendens, og det begynder igen at gå fremad. Sådan er det jo næsten med alt – det går op, og det går ned.
En anden sommerbegivenhed, som er blevet en tradition i Klejtrup, er børne MGP i by- og legeparken. Her dyster rigtig mange børn i sang og musik, og det trækker selvsagt mange forældre, søskende osv. til legeparken. Og da det er et arrangement, hvor der også er mange tilmeldte fra omkring-

liggende byer – ja, så trækker det også folk udefra. Også i 2009 blev det er en kanon eftermiddag, hvor musikefterskolens medvirken gjorde det hele endnu mere festligt.

På Verdenskortet startede man sidste år med onsdags-arrangementer, hvilket blev videreført i 2009. Der bliver tændt op i grillen, og så er der musikalsk underholdning i lokalerne ved søen. Det er blevet et hit, og rigtig mange har nydt mad og musik ved Verdenskortet disse onsdage.
Men også om dagen har Verdenskortet haft stor succes i den forgangne sæson. Besøgstallet var meget tilfredsstillende, og det er mange tusinde mennesker, der hvert år besøger byen p.g.a. vores populære turistmål.

Et andet større byggeri i 2009 i Klejtrup var udvidelsen af vores brugs. Fra at være en normal størrelse af en Dagli'Brugs, er butikken nu udvidet til noget, der ligner et lille supermarked. Der var da også stor festivitas med skuespiller og instruktør Per Pallesen som frontfigur. Og rigtig mange mennesker var til "Open by night" i Klejtrup Brugs denne aften, hvor det ene tilbud bedre end det andet kunne lokke kunder til butikken.
Og der mødte kunderne en moderne forretning med god plads mellem hylder og kølediske, og en stor udvidelse af sortimentet – specielt på kød- og frostområdet.
Nu er butikken "fremtidssikret" i nogle år.

Der blev budt på forskellig mundgodt den aften, hvor den nye brugs blev indviet

På det sportslige plan var 2009 også et godt år for fodbolden i Klejtrup. U-17 fodbolddrengene blev jyske mestre i indendørs fodbold, og begge seniorherrehold bevarede deres plads i henholdsvis serie 3 og 4. Så stort tillykke til dem.
Ellers er det jo den brede vifte af sportslige udfoldelsesmuligheder, som præger vores sogn. Hallens tilstedeværelse gør, at mangfoldigheden indenfor de sportslige tilbud er stor – lige fra gymnastik til seniordans samt flere former for boldspil.

Også legeparken sætter præg på aktivitetsniveauet. Bl.a. er den rammen om den ældre generations petanque-spil. Der bliver også spillet beach volley, og børnene er flittige brugere af multibanen.

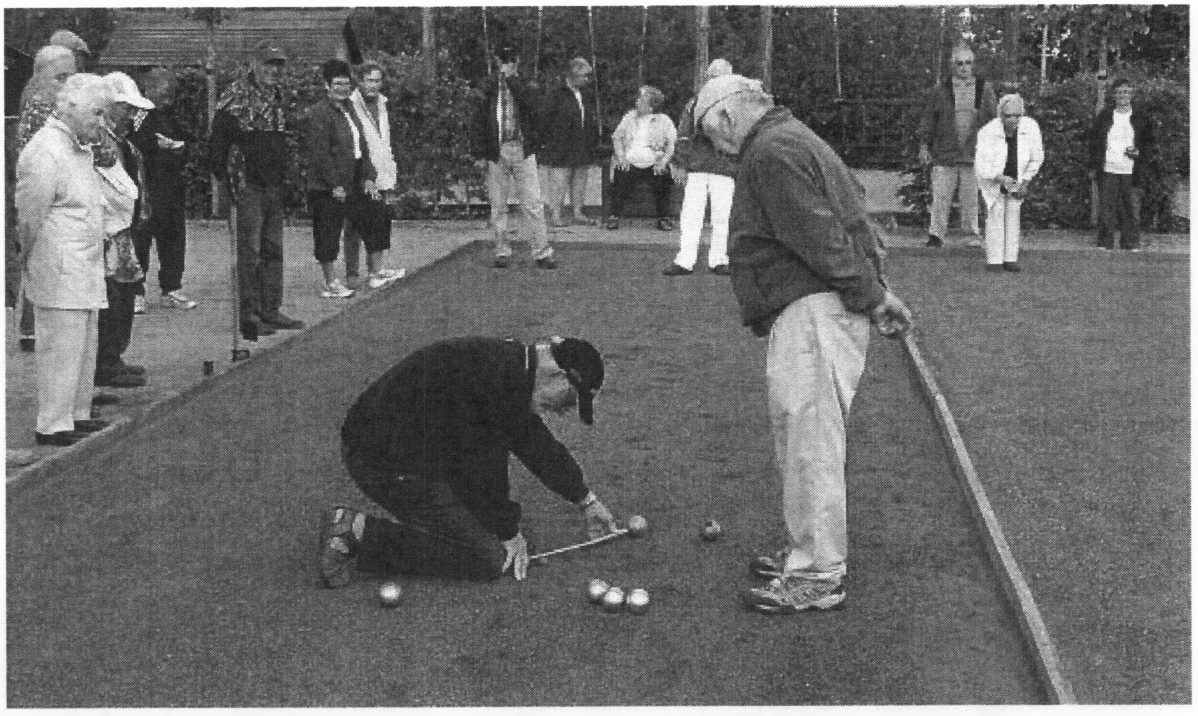

'Den skal æres, som æres bør' – og for at være sikker bliver der taget mål Der spilles på to baner, og det er rigtig mange af sognets efterlønnere og pensionister, der mødes her hver mandag formiddag til et slag petanque.

2009 blev også året, der markerede slutningen for Klejtrup Missionshus. For et par år siden købte menighedsrådet missionshuset af Indre Mission, og det blev besluttet – pga. af huset dårlige stand at nedrive det og bygge et nyt sognehus på grunden.
Forskellige problemer med myndighederne har trukket opførelsen af det nye sognehus i langdrag, men ved årets slutning var arbejdet godt i gang. Indvielsen vil finde sted til sommer.

Købmandsgårdens Grill har fået ny ejer, og nu har Lone Pia Carlson indrettet café i den gamle købmandsbutik, og hun fortsætter samtidig med grillen. Gårdspladsen i den gamle købmandsgård midt i byen er blevet "indrettet" som udendørs café. Det bliver spændende at se, om vi Klejtrup-borgere tager café-miljøet til os, og dermed benytter muligheden for en hyggestund i Klejtrups ældste forretning (købmandsgården blev oprettet på dette sted i 1850'erne).

Og hvor det forunderligt, at jeg næsten hver eneste år kan slutte denne lille årsoversigt af med at fortælle om et nyt "projekt", som er under opsejling i Klejtrup sogn. Denne gang er det byen foderstofforretning, som ligger i den vestlige udkant af byen. Her opretter kæden 'Land og Fritid' nu en forretning, og man må jo sige, at det bliver noget helt nyt i bybilledet. Det bliver spændende at se resultatet, og det kan der så fortælles om i næste årshæfte.

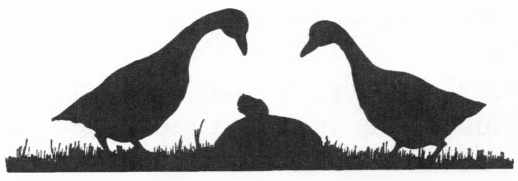

ÅRET FORTALT I BILLEDER

Motorcykel-besøg ved Klejtrup Hallen

Nedrivning af Klejtrup Missionshus på Skårupvej

Dommerpanelet sammen med vinderen Rikke Lønne og arrangørerne Camilla Mørk og Mette Nielsen

Sommerudflugt til
Nutidsmuseet i Års

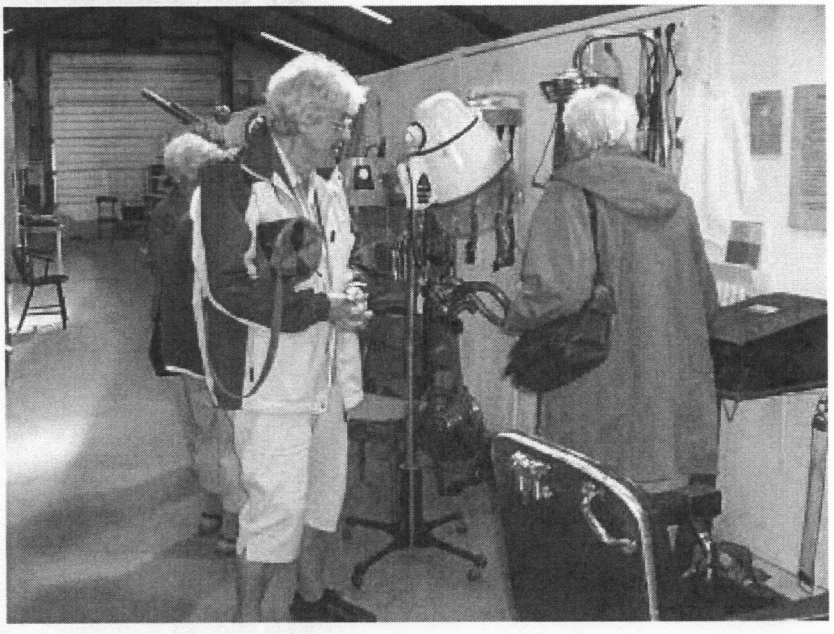

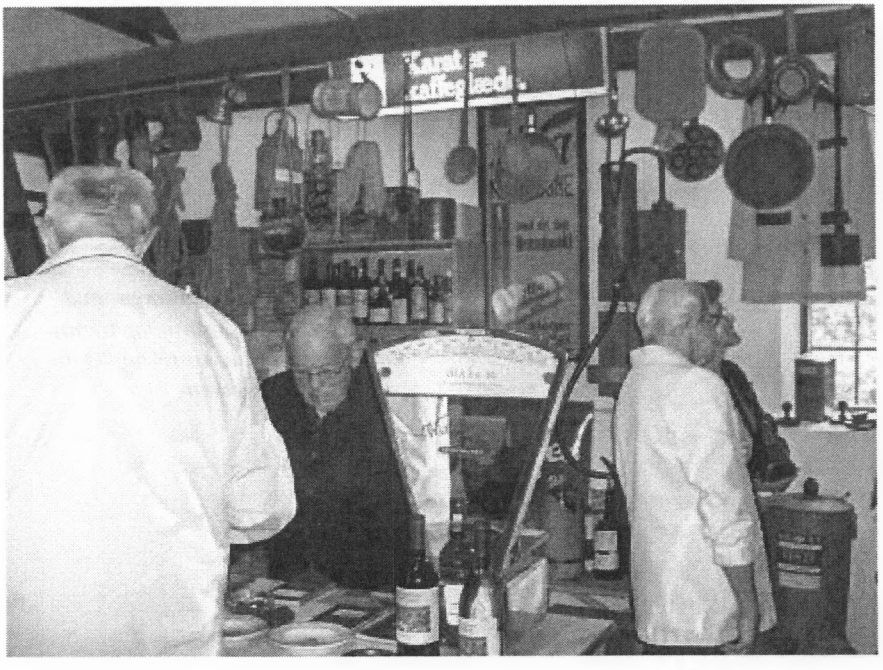

Kim Busted har taget orlov fra sit politijob for at passe sin fiskeforretning i Klejtrup Mølle

Karen Mortensen – formand for Brugsen klipper snoren til den nye forretning

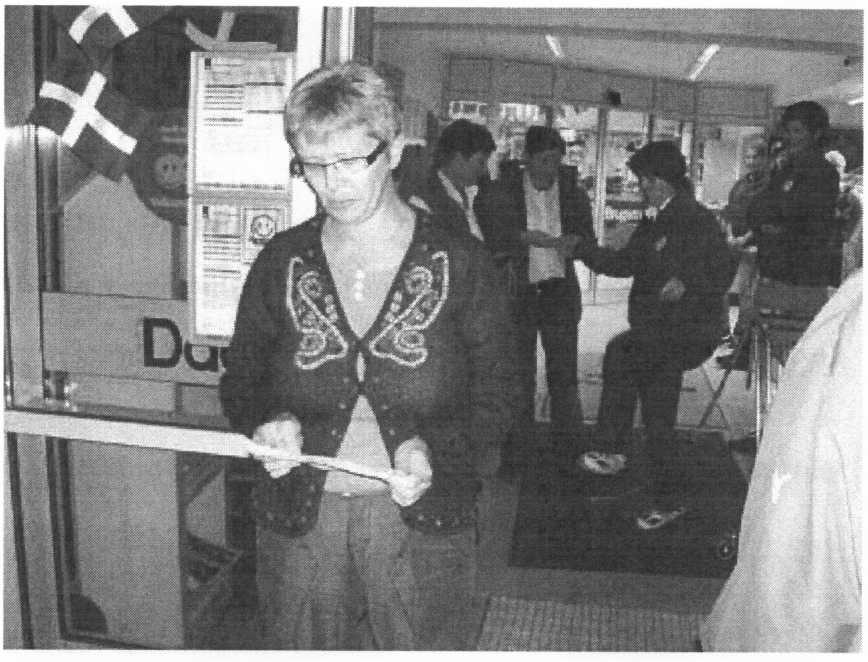

Lone Carlson i sin nye café i den gamle købmandsgård i Klejtrup

Praktiske oplysninger

Klejtrup Lokalhistoriske Forenings bestyrelse:

Formand Ragna Kolind, Skårupvej 29, Klejtrup	tlf. 9854 6704
Næstformand Mona Finderup, Fuglevænget 47B, Klejtrup	tlf. 9854 7015
Kasserer Kjeld Nielsen, Søparken 37, Klejtrup	tlf. 9854 4700
Sekretær Birthe Ømark, Viborgvej 2, Klejtrup	tlf. 2878 0139
Britta Laursen, Kildebakken 15, Viborg	tlf. 8667 4468
Karl Erik Christensen, Drosselvej 5, Skals	tlf. 8669 4773
Poul Mortensen, Grønageren 12, Klejtrup	tlf. 9854 6080

Klejtrup Lokalhistoriske Arkiv:
Midtvej 2, Klejtrup (i ældrecentret)

Fra 1. maj til 30. sept.: Åbent hver onsdag fra kl. 14.00 til 16.00
Fra 1. okt. til 30. april: Åbent hver onsdag fra kl. 14.00 til 16.30
eller efter aftale med et bestyrelsesmedlem

email: arkiv@jk-m.dk

Klejtrup Lokalhistoriske Forenings hjemmeside ligger på adressen:

www.klejtrup-lokal.dk

Andre relevante hjemmesider som har rod i Klejtrup-området:

www.bksydhimmerland.dk	- Boldklubben Sydhimmerland (fodbold)
www.klejtrup-by.dk	- Fælles hjemmeside for byen
www.klejtrup-byfest.dk	- Klejtrup byfest
www.verdensbyen.dk	- Lene Rimmers hjemmeside om Klejtrup
www.klejtrupmusikefterskole.dk	- Klejtrup Musikefterskole
www.brattingsborgskolen.dk	- Klejtrup skole
www.klejtrup-vand.dk	- Klejtrup Vandværk
www.klejtrup.dk	- Klejtrup Idrætsforening
www.hslc.dk	- Squaredance-foreningen
www.herregaardskoncert.dk	- Klejtrup Idrætsforenings koncert på Lynderupgaard
www.osterhurup-openair.dk	- Klejtrup Idrætsforenings koncert i Øster Hurup
www.sogn.dk/klejtrup	- Sogneportalen – om Klejtrup kirke
www.visitverdenskortet.dk	- Verdenskortet
www.klejtrupkirke.dk	- Klejtrup Menighedsråd

... og mange flere. Prøv at søge på Yahoo eller Google på 'KLEJTRUP', så vrimler det frem med hjemmesider eller artikler fra Klejtrup-området. 19.600 stk. viser en søgning på **Klejtrup** på Google